

TALLERS D'IDEES PER A L'ELABORACIÓ DE L'ORDENANÇA DEL PAISATGE DE LLEIDA

INFORME DE RESULTATS

LLEIDA, JULIOL DE 2016

TALLERS D'IDEES PER A L'ELABORACIÓ DE L'ORDENANÇA DEL PAISATGE DE LLEIDA INFORME DE RESULTATS

Ajuntament de Lleida

Juliol de 2016

Direcció

Joan Blanch. Coordinador tècnic d'Urbanisme de Lleida

Equip de participació

Espai TReS ·Territori i Responsabilitat Social

C/ Mallorca 82 Entresòl 2a 08029 Barcelona

Tel. 93 315 77 44

www.espaitres.net

Xavier Sabaté. Ambientòleg i expert en participació ciutadana (Coordinació)

Xavier Basora. Ambientòleg i periodista

Irene Navarro. Ambientòloga i paisatgista

Jordi Romero-Lengua. Ambientòleg i urbanista

Observadores

Marta Roig. Regidoria de l'hàbitat urbà i rural i la sostenibilitat

Laura Fortuny. Regidoria de l'hàbitat urbà i rural i la sostenibilitat

Sara Gómez. Regidoria de l'hàbitat urbà i rural i la sostenibilitat

Montse Plensa. Regidoria de l'hàbitat urbà i rural i la sostenibilitat

Nota: Les idees expressades en aquest document corresponen al conjunt dels participants en els tallers d'idees per a l'elaboració de l'Ordenança del paisatge de Lleida, i no reflecteixen necessàriament els punts de vista de l'Ajuntament de Lleida, de manera que no són atribuïbles ni a aquesta institució ni a cap persona en particular.

ÍNDEX DE CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ: CONTEXT I OBJECTIUS DELS TALLERS	4
2. METODOLOGIA.....	5
2.1. Temàtiques dels tallers.....	5
2.2. Tallers d'idees: estructura i desenvolupament.....	6
2.3. Difusió i convocatòria.....	7
3. ASSISTÈNCIA I PERFILS DE PARTICIPANTS ALS TALLERS	8
4. RESULTATS DELS TALLERS.....	10
4.1. Taller 1. Abast i contingut de l'Ordenança	10
4.2. Taller 2. El paisatge de la ciutat	20
4.3. Taller 3. El paisatge obert.....	32
5. ASPECTES CLAU IDENTIFICATS EN ELS TALLERS	43
5.1. Abast i contingut de l'Ordenança	43
5.2. Paisatge urbà	45
5.3. Paisatge obert.....	46
5.4. Àrees que requereixen una regulació i un tractament paisatgístic especial	46
ANNEX 1. DOCUMENTS DE BASE DELS 3 TALLERS.....	49
ANNEX 2. LLISTA DE PERSONES I ENTITATS PARTICIPANTS.....	58

1. INTRODUCCIÓ: CONTEXT I OBJECTIUS DELS TALLERS

L'Ordenança del paisatge és un instrument normatiu que ha començat a redactar l'Ajuntament de Lleida i que pretén regular el conjunt d'intervencions sobre els elements que afecten el paisatge del municipi.

El moment inicial en el que es troba el procés d'elaboració de la nova Ordenança requereix d'una reflexió profunda sobre el seu contingut, l'abast i les determinacions. Per aquesta raó, la Paeria va organitzar tres tallers d'idees oberts als agents del territori.

Els objectius dels tallers eren els següents:

- Contrastar i, sobretot, plantejar entre tots els diferents sectors implicats, els continguts de l'Ordenança del Paisatge de Lleida, amb l'objectiu de disposar de pautes i idees que es puguin tenir en consideració per a la seva redacció final.
- Donar veu a agents professionals, econòmics i socials del nostre territori per tal de recollir les seves aportacions sobre com concretar l'abast i el contingut de l'Ordenança del Paisatge.

Fotografia 1. Presentació del 1r taller per part de Joan Blanch, Coordinador tècnic d'Urbanisme de Lleida.

2. METODOLOGIA

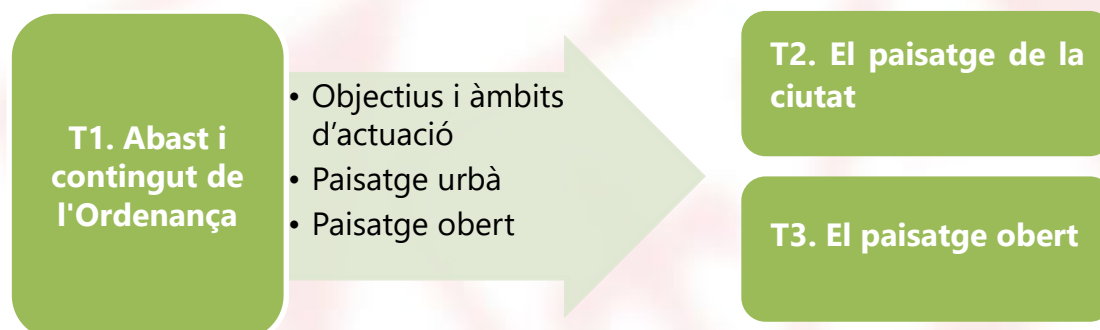
Tot seguit es presenten les temàtiques sobre les quals van tractar els tallers, la metodologia participativa que es va seguir i les accions de difusió i convocatòria dels tallers.

2.1. TEMÀTIQUES DELS TALLERS

Es van realitzar tres tallers d'idees. El primer d'àmbit general per tractar l'abast i contingut de l'Ordenança del Paisatge, i els altres dos per tractar amb més profunditat els dos grans àmbits d'aplicació de l'Ordenança: el paisatge de la ciutat i el paisatge obert.

Tema del taller	Subtemes	Data
Taller 1 Abast i contingut de l'Ordenança del paisatge	1.1 Objectius i àmbits d'actuació de l'Ordenança 1.2 Paisatge urbà 1.3 Paisatge obert	08/03/2016
Taller 2 El paisatge de la ciutat	2.1 Tractament paisatgístic dels espais lliures 2.2 Elements associats a l'edificació i els rètols 2.3 Àrees amb un tractament paisatgístic especial	15/03/2016
Taller 3 El paisatge obert	3.1 Elements, construccions i instal·lacions propis de l'activitat agrícola 3.2 Elements i activitats no vinculats directament a l'activitat agrícola 3.3 Àrees rurals i naturals que requereixen una regulació paisatgística especial	29/03/2016

Dels resultats del primer taller, en van sortir els aspectes a tractar en el segon i en el tercer. A continuació es presenta un esquema lògic del procés.

2.2. TALLERS D'IDEES: ESTRUCTURA I DESENVOLUPAMENT

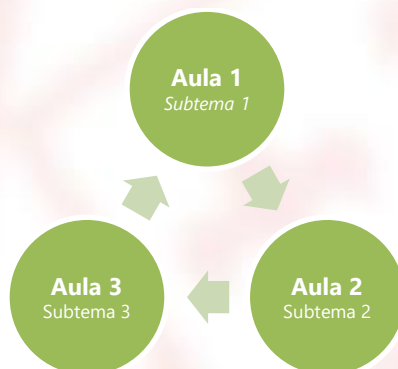
Els tallers van tenir lloc durant tres dimarts del mes de **març de 2016**, a l'Escola d'Art Municipal Leandre Cristòfol. Van tenir una durada d'unes 2,5 hores cadascun i es van estructurar d'acord amb el programa següent:

Horari	Activitat
18.30h	Acreditacions i benvinguda als participants
18.40h	Contextualització del debat: reflexions sobre el paisatge de la ciutat
18.45h	Funcionament del taller: objectius i metodologia de debat
18.50h	Debats simultanis: es formen 3 grups, i cada grup tracta un dels tres subtemes en què s'estructura la sessió
20.15h	Posada en comú: síntesi de les aportacions i consensos detectats, a càrrec dels dinamitzadors de cada grup
20.30h	Tancament de la sessió (propers passos)

Cada taller estava dedicat a un tema que, a la vegada, es dividia en tres subtemes. Durant el període d'inscripció de cada taller els participants podien consultar un document de base on s'exposaven reflexions relacionades amb aquests tres subtemes (vegeu Annex 1).

Per al **primer taller**, els assistents es van distribuir en tres grups que van tractar les mateixes qüestions de forma simultània. Després van posar en comú totes les aportacions.

En canvi, per al **segon i tercer taller** el mecanisme de participació va ser el del **debat en grups**, a partir de la tècnica del *World Café*¹. Aquest exercici pretenia potenciar l'intercanvi d'opinions així com la creativitat dels grups. Hi havia tres aules, cadascuna dedicada a un subtema, amb un refrigeri per als participants que servia per transmetre una "atmosfera" de cafè. Cada participant passava per les tres aules i per tant tractava els tres subtemes. Cada aula va ser dinamitzada per un membre de l'equip de participació, que va estimular el debat i va ajudar a centrar-lo en el subtema corresponent. En finalitzar la dinàmica de grups, els dinamitzadors van presentar a tots els participants les principals idees de la seva aula.

¹ Més informació sobre la metodologia del *World Café*: <http://www.theworldcafe.com/method.html>

2.3. DIFUSIÓ I CONVOCATÒRIA

Els **tres tallers de participació** eren oberts a tots els agents rellevants del paisatge i també a persones a títol individual.

Els diferents sectors dels quals l'Ajuntament de Lleida pretenia escoltar la seva opinió per tal de redactar l'Ordenança del Paisatge de Lleida van ser:

- Col·legis professionals
- Sector agrari
- Empresaris de serveis, indústria i comerç, mesa de la construcció
- Comerciants
- Turisme i hostaleria
- Associacions de veïns
- Associacions culturals, socials i ambientals
- Universitat i centres de recerca

El ventall d'agents que podien participar s'ampliava, també, a totes aquelles persones o entitats, que haguessin mostrat el seu interès per aquesta temàtica, en algun moment.

L'Ajuntament de Lleida, a més a més, va habilitar un **espai web** per recopilar la informació del procés a més d'altres documents relacionats. A través d'aquest espai web es va poder accedir a la informació dels tallers i a la inscripció als mateixos: <http://paisatge.paeria.cat>.

Finalment, hi havia disponible una bústia per a consultes, suggeriments i inscripcions (paisatge@paeria.cat).

3. ASSISTÈNCIA I PERFILS DE PARTICIPANTS ALS TALLERS

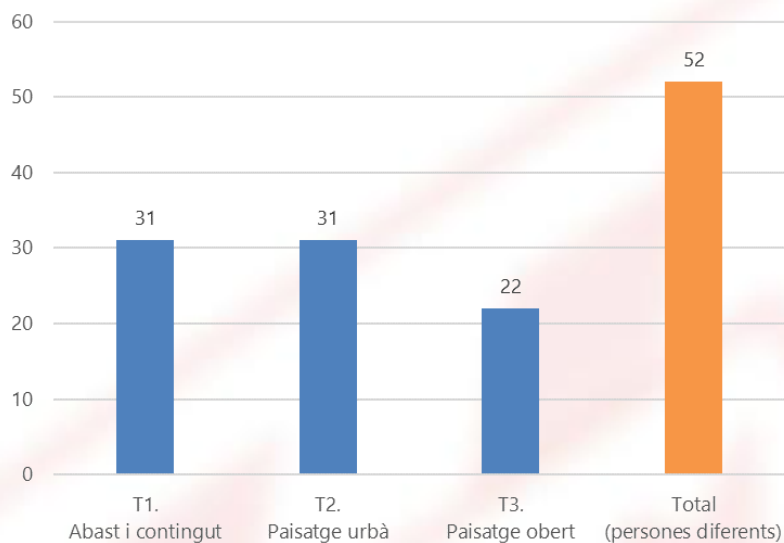
Els participants als tallers de participació representaven administracions públiques, corporacions, col·legis professionals, associacions, organitzacions sindicals i altres institucions de la ciutat. Però a més, també es va ampliar el ventall d'agents a altres persones o entitats.

El perfil dels participants als tallers va ser, majoritàriament, el de professionals o tècnics familiaritzats amb la terminologia i característiques del planejament, de manera que els tallers van aprofundir en aspectes tècnics propis de l'Ordenança del Paisatge.

Els agents podien escollir participar a tots els tallers o només a aquells que fossin més del seu interès.

Als tallers hi van participar un total absolut de **84 persones**. Algunes van repetir en més d'un, per la qual cosa van participar **52 persones diferents** (vegeu Annex 2).

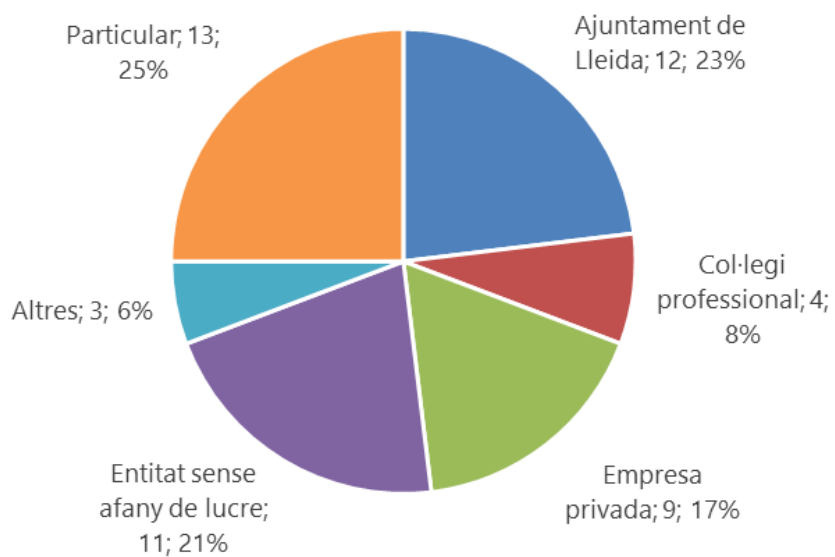
Figura 1. Nombre de participants per taller

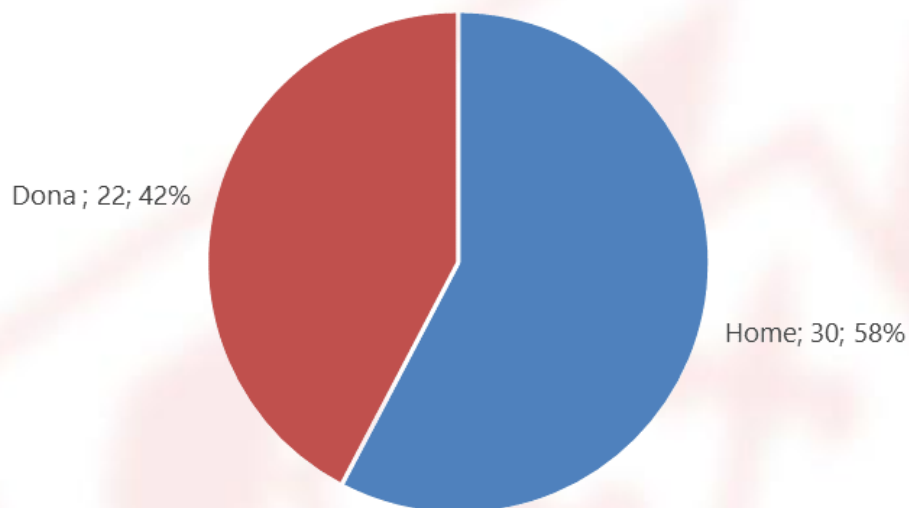
Pel que fa al perfil dels assistents, destaca l'**elevada heterogeneïtat** sense que hi hagués cap perfil concret que dominés per sobre de la resta. La categoria de participant més freqüent va ser la de persones a títol individual (la majoria arquitectes, però també altres professionals independents). Pel que fa a les entitats, l'agent més representat va ser el propi Ajuntament de Lleida i les entitats sense ànim de lucre (associacions de veïns, principalment), seguides de les persones que representaven empreses privades. Val a dir que alguns agents econòmics com el sector de comerciants i hostaleria van tenir una molt baixa representació en els debats.

Ajuntament de Lleida

Figura 2. Perfil dels participants

Finalment, també és de destacar una certa paritat entre homes i dones participants en els tallers, tot i que amb una sensible majoria d'homes.

Figura 3. Sexe dels participants

4. RESULTATS DELS TALLERS

Aquest capítol presenta els resultats dels tres tallers estructurats en sengles apartats. A la vegada, cada tema s'estructura segons els tres subtemes corresponents.

4.1. TALLER 1. ABAST I CONTINGUT DE L'ORDENANÇA

El primer taller va tractar sobre l'abast i el contingut que hauria de tenir la nova Ordenança del paisatge. Es van debatre els objectius, l'àmbit d'actuació, els elements i les determinacions que ha d'abastar una ordenança del paisatge en el sentit més ampli, per assolir una regulació idònia i integrada d'aquests elements en el paisatge i l'entorn proper.

Els tres subtemes tractats en profunditat durant el taller van ser:

1. **Objectius i àmbits d'actuació de l'Ordenança**
2. **Paisatge urbà**
3. **Paisatge rural**

4.1.1. SUBTEMA 1. OBJECTIUS I ÀMBITS D'ACTUACIÓ DE L'ORDENANÇA

Aquest primer subtema pretenia tractar quins havien de ser els objectius, els principis generals i els àmbits d'actuació (territorials i temàtics) que hauria de tenir la nova Ordenança. En aquest darrer aspecte, es va debatre —no només en aquest 1r subtema— sobre els límits normatius de la pròpia Ordenança de paisatge, en el sentit que la regulació d'alguns tipus de continguts, tot i estar vinculats al paisatge, correspondria a altres instruments com el mateix POUM o ordenances d'altres temàtiques.

Diagnosi breu sobre la situació del paisatge del municipi de Lleida

Abans de plantejar els objectius i àmbits d'actuació de la nova Ordenança, els tres grups de treball van realitzar un breu exercici per apuntar una diagnosi senzilla sobre els aspectes positius (a potenciar) del paisatge de Lleida i els aspectes negatius (a revertir). El resultat d'aquest exercici es mostra tot seguit.

El número de grups que van citar un aspecte determinat (sigui positiu o negatiu) dóna idea de la importància que se li atorga a aquell element. Una segona lectura en clau d'importància que també mostra la taula següent és el número de persones que, dins un mateix grup, van citar un aspecte determinat.

Aspectes positius				Aspectes negatius			
	Grup				Grup		
La configuració urbana de la ciutat té una harmonia paisatgística i uns emblemes paisatgístics a mantenir.	2			Infraestructures i elements associats als serveis i subministraments			
L'skyline o façana amb caràcter propi definit per la Seu Vella (amb la seva centralitat predominant) i el turó de Gardeny		3	5	Massa diversitat constructiva, baixa qualitat de la urbanització i estètica d'alguns edificis.			2
L'Horta de Lleida com a espai amb un gran valor paisatgístic i respectat per la pagesia. Amb el punt àlgid de la floració primaveral.	2		5	Espais abandonats en la transició ciutat-Horta o fruit de la crisi del sector de la construcció	3		
El riu Segre al seu pas pel nucli urbà, gran potencial paisatgístic				Degradació visual dels locals i els baixos tancats			
Els Camps Elisis com a punt d'interès paisatgístic				Deteriorament arquitectònic i visual d'alguns punts emblemàtics, i també de la 2a escala de lectura de la ciutat (elements no "tant" principals)			
L'oportunitat de recuperació paisatgística de les Basses d'Alpicat				Dispersió de diversos tipus de contenidors de residus			
El caràcter paisatgístic de la geografia lleidatana: turó-riu-plana			2	Poca tradició d'arboricultura			
La proximitat entre l'entorn rural i l'urbà.		4	2	Manca de manteniment del mobiliari urbà, paviments, jardins, etc.			
El patrimoni històric i artístic de la ciutat		2		Aspecte caòtic de les terrasses, la senyalització i el mobiliari urbà		2	
Ciutat amb uns límits ben definits				Aspecte descuidat de la "vista aèria" de la ciutat			
				Parets brutes (grafits, cartells...)			
				Rètols i tanques comercials que fan lleig (manca de regulació dels elements de publicitat)		2	
				Degradació d'alguns barris			
				Accessos a la ciutat		2	2
				Oblit del centre històric com símbol d'identitat de la ciutat			
				Elements militars (fortalesa de la Seu Vella) que recorden episodis destructius de la història de la ciutat			

Ajuntament de Lleida

Alguns participants, fruit d'aquest exercici, també van apuntar aspectes no directament relacionats amb la percepció estètica del paisatge, que és l'objecte de l'Ordenança. No obstant això, també tenen el seu interès i queden recollits en la taula següent.

ASPECTES NO DIRECTAMENT RELACIONATS AMB EL PAISATGE						
Aspectes positius				Aspectes negatius		
La ciutat té una dimensió assequible per a les persones (mida mitjana)				El risc d'avingudes del riu Segre fora del casc urbà és preocupant		
La ciutat té un comerç local potent				Poc coneixement i respecte pel món rural per part de la gent de la ciutat		
				Ciutat poc cuidada i poc valorada pel ciutadà		
				Manca d'una "marca" de ciutat forta o referent		
				Manca d'ús social i lúdic de les places		
				Barris poc connectats amb la ciutat		

Objectius de la nova ordenança

A partir de la diagnosi **ANTERIOR**, els participants van apuntar diversos objectius que s'hauria de marcar la nova Ordenança. Alguns objectius tenen un valor numèric al final que indica el número de grups que van esmentar aquell objectiu; si no hi ha cap valor, és perquè l'objectiu en qüestió només va ser proposat per un únic grup.

- **Preservar els valors propis del paisatge de la ciutat** en qualsevol actuació que pugui tenir una incidència en el paisatge.
- **Millorar l'aspecte dels espais abandonats o en desús** que es troben tant a l'interior de la ciutat com en la transició entre la ciutat i l'Horta.
- **Posar ordre**, començant per l'escala gran i a nivell de l'espai públic, per anar-se aplicant al detall i a l'espai privat. **(2)**
- **Protegir les visuals**, tant la visibilitat d'elements patrimonials i/o naturals o certs edificis, com l'amplitud de les vistes des de certs punts, els accessos a la ciutat, la continuïtat de la visual en alguns carrers i des d'aquests o altres punts a la resta del paisatge tant urbà com rural. **(2)**
- **Cohesionar la ciutat**, a la vegada que es posen en valor els valors específics de cada barri o element de la ciutat.

Principis generals de la nova ordenança

Més enllà dels objectius, els participants van aportar tot un seguit de principis generals d'actuació que hauria de considerar i integrar la nova Ordenança. Alguns principis tenen un valor numèric al final que indica el número de grups que van esmentar aquell principi; si no hi ha cap valor, és perquè el principi en qüestió només va ser proposat per un únic grup.

- L'Ordenança s'hauria de basar en un **"estil propi" definit prèviament i ben fonamentat**. Un estil que respongui als valors propis i històrics de la ciutat de Lleida, i que aposti per tot allò que és autòcton (espècies arbòries, materials constructius, etc.). L'Ordenança ha d'incorporar criteris propis per Lleida. **(2)**
- L'Ordenança ha d'assolir un equilibri entre les **mesures incentivadores i les sancionadores**. Cal garantir que es compleixi la norma, però sempre millor si és des d'un enfocament en positiu. La Paeria podria oferir suport i assessorament per a la seva correcta implementació.
- El **grau d'exigència de l'ordenança ha de ser flexible** i adaptar-se a la realitat social de la ciutat, així per exemple ha de ser més exigent amb les empreses (activitat econòmica amb impacte sobre el paisatge) que amb els veïns.
- Per als elements i actuacions antigues que no respectin les disposicions de l'Ordenança, caldria establir un **període de transitorietat recolzat amb incentius concrets** per aconseguir l'adequació a la norma. **(2)**
- L'esforç de regulació **s'hauria de centrar en els elements i espais privats**, intentant cercar una uniformització i coherència amb les actuacions en espais i elements públics.
- Regular més detalladament **àrees paisatgístiques sensibles o fràgils** que caldrà definir prèviament.
- L'Ordenança ha de ser **participativa**.
- Cal **divulgar l'Ordenança**, i impulsar actuacions exemplaritzants que ajudin a donar-la a conèixer.
- Per a un dels grups la norma ha de ser **concreta i detallada**, i ha de considerar **tot tipus d'estructures** (sòl i vol), en canvi en un altre es va considerar que la norma havia d'establir més aviat **orientacions que aportessin solucions per poder aplicar**. En aquest sentit es va creure necessària la funció d'una **comissió de seguiment** per part d'experts que en tot moment vetllés per acomplir amb els objectius de la norma, tot i que sense excloure certs canvis o variacions, justificades i que en tot cas no alteressin la qualitat del paisatge. **(2)**
- L'Ordenança ha de ser un **marc de referència tant pel sector públic com pel privat**. El sector públic ha de ser el primer que vetlli per la qualitat del paisatge i apliqui la norma, de forma que aquest respecte es traslladi al sector privat i al ciutadà.
- L'Ordenança ha de ser **coherent**.
- El paisatge també són les sensacions i el que un lloc transmet a les persones, en aquest sentit l'Ordenança també caldria que parés atenció a aspectes com les **olors, el soroll i la llum**.

Àmbits d'actuació

A grans trets, l'Ordenança pretén actuar no només en el paisatge urbà -com resulta habitual en aquest tipus d'instruments- sinó també en el paisatge rural. Alguns àmbits d'actuació tenen un valor numèric al final que indica el número de grups que van esmentar aquell àmbit; si no hi ha cap valor, és perquè l'àmbit en qüestió només va ser proposat per un únic grup.

- Tots els grups van reafirmar-se en la idoneïtat que l'Ordenança actuï en el **paisatge urbà però també en el paisatge rural i natural. (3)**
- L'Ordenança també hauria d'actuar en els **polígons industrials**. En aquest sentit, el polígon industrial dels Frares és un bon model a seguir pel que fa a qualitat paisatgística.
- Un altre àmbit d'actuació prioritari, amb unes dinàmiques i necessitats pròpies, són els **espais de transició** entre la ciutat (paisatge urbà) i l'Horta (paisatge rural). Solen ser espais abandonats, sense un ús concret, i que mostren una degradació paisatgística evident. **(3)**
- Dins de la ciutat, un àmbit d'actuació conjuntural però clau des del punt de vista estètic són els **locals buits**. L'Ordenança hauria de fixar unes condicions estètiques mínimes que haurien de complir els propietaris o llogaters abans d'abandonar el local.
- Tant el **centre històric** com els **accessos a la ciutat** van ser dos dels àmbits considerats com a punts febles del paisatge de Lleida i per tant àmbits on actuar **(2)**.
- El **riu** com a eix vertebrador del territori, entre l'horta i la ciutat.

Fotografia 2. Moment de debat en un dels grups de treball.

4.1.2. SUBTEMA 2. PAISATGE URBÀ

Aquest segon subtema pretenia identificar elements i aspectes de l'àmbit urbà que incideixen directament en la percepció del paisatge i que la nova Ordenança hauria de regular. També es van proposar àrees urbanes i periurbanes que requereixen una regulació i un tractament paisatgístic especial per raons de la seva visibilitat, la seva fragilitat o el seu interès. Finalment, es van proposar alguns aspectes que, si bé contribueixen a la percepció del paisatge urbà, per les seves característiques no encaixen en una ordenança de paisatge.

Elements del paisatge urbà a regular

Prenent com a base el llistat d'elements per al debat proporcionat per l'Ajuntament de Lleida, s'indiquen tot seguit quins dels elements van ser citats per cadascun dels tres grups de treball (**vermell**, **verd** i **blau**) en què es van dividir els assistents. En **color púrpura** s'hi afegeixen elements no inclosos en el llistat inicial però que els participants van esmentar, o bé suggeriments referits a un element concret.

El número de grups que van citar un element determinat dona idea de la importància que se li atorga a aquell element. Una segona lectura en clau d'importància que també mostra la taula següent és el número de persones que, dins un mateix grup, van citar un element determinat.

Elements	Grups de treball		
ELEMENTS COMUNS EN ELS ESPAIS LLIURES PÚBLICS I PRIVATS			
La topografia dels espais lliures			
Enjardinament i arbrat: disposició, espècies, forma i port (verdificació de la ciutat) Èmfasi en els espais verds privats, sovint massa descuidats. Espais d'ombra al carrer			3
Paviments: formes, materials, colors i textures (trencar amb la duresa del formigó) (urbanització adequada a cada morfologia urbana) (vorerres ordenades i sense obstacles) (tipologies de pavimentació i repavimentació)		2	6
Mobiliari urbà: disposició, funcionalitat i estètica (bancs, cadires, etc.) (manteniment, elements identificatius propis)			4
L'aigua en l'espai lliure			
Grafitis, murals i altres formes d'expressió artística (també cartells a les parets)			
Senyalització (que sigui harmonitzada)		2	2
Ús de materials (naturals) en jocs infantils			
TRACTAMENT DE L'ESPAI LLIURE PÚBLIC			
Les façanes de l'edificació o altres elements construïts o naturals			
Ús de l'espai aeri, pas d'instal·lacions aèries			
Ús del viari: rodat, preferent per a vianants o exclusiu			
Elements simbòlics en l'espai públic (art escultòric al carrer) (entorn dels elements patrimonials)			
Seccions dels carrers (el viari és patrimoni)			2
Rotondes			
ELEMENTS PRIVATS EN L'ESPAI PÚBLIC			
Terrasses (para-sols) (de bars i comerços)		3	
Cadaires i taules que no es recullen de nit			

Vetlladors			
Parades de fires			
Casetes de venda (Quioscos)			
Elements temporals			
EN ELS ESPAIS LLIURES PRIVATS			
Aparcament de vehicles i dipòsit de materials (Espais d'acopi dels centres comercials)			
Pèrgoles			
Veles i tendals			
Tanques de parcel·les i solars			
Tanques, xarxes i paraments de proteccions d'obres (espais en construcció)			
Execució d'obres: bastides, grues i dipòsits de materials d'obra (espais en construcció)			
Terrenys, parcel·les i solars, sense edificar	3	2	
Activitats temporals i efímeres en espais buits	3		
EN L'ARQUITECTURA			
Forma i composició de les façanes			
"Ple i buit" de les façanes			
Obertures, cossos tancats i cossos oberts, tribunes i balcons.			
Sòcols, ràfecs i altres elements compostius			
Materials, colors i textures de les façanes			
Il·luminació de façanes i d'elements puntuals			
Parets mitgeres			
Forma i volum de les cobertes de l'edificació			
Materials, colors i textures de les cobertes			
Manteniment i conservació de l'edificació			
Rehabilitació, millora energètica i d'accessibilitat d'edificis existents			
El cas especial de construccions de gran format: implantacions comercials			
Manteniment dels elements artístics de valor històric a les façanes			
Tapiat d'edificis en desús (finestres, portes...)			
Volumetria supraedificatòria			
ELEMENTS DE L'EDIFICACIÓ			
Conduccions i connexions dels serveis (cablejat)	2	2	2
Disposició general dels equipaments i instal·lacions tècniques			
Captadors d'energia			
Instal·lacions de climatització			
Aparells d'aire condicionat en façanes i cobertes		3	
Antenes i altres instal·lacions de comunicacions		3	
Marquesines			
Tendals			
Persianes			
Reixes			
Aparadors			
Elements decoratius sobreposats			
Activitats domèstiques en els balcons i terrasses: magatzematge, roba, plantes i flors			
RÈTOLS IDENTIFICATIUS I PUBLICITARIS			
Rètols identificatius d'establiments (Rètols en plantes pis)		3	
Tòtems			
Banderoles			
Publicitat en l'espai públic			
Publicitat en l'espai privat: solars, façanes, mitgeres i tanques			
Cartelleres publicitàries i elements similars			
Publicitat dinàmica			
Noves formes de publicitat: pantalles...			

Ajuntament de Lleida

Pancartes i cartells de venda o lloguer d'immobles i similars			
Pancartes i cartells d'activitats puntuals			
Publicitat en el mobiliari urbà específic			
Publicitat en elements de valor patrimonial o paisatgístic (unificar la senyalització del patrimoni, afegir nom i autor a tot el petit patrimoni)			2
Lones publicitàries en restauració de façanes (fonts d'ingressos)			
Plaques de topònims i noms de carrers			

Àrees urbanes i periurbanes que requereixen una regulació i un tractament paisatgístic especial

Un dels grups va apostar per fer una estudi previ, amb treball de camp inclòs, per definir quines són aquestes àrees urbanes que, ja sigui per la seva visibilitat, la seva fragilitat o el seu interès, requereixen d'una regulació i un tractament paisatgístic especial o més acurat.

La taula següent recull les àrees especials que van citar els tres grups.

Àrees especials del paisatge urbà i periurbà	Grups de treball		
Accessos principals a la ciutat a través de les vies ràpides			
Skyline de Lleida: turó de la Seu Vella i turó de Gardeny			
Centre històric			
Façana urbana del riu Segre			
Carrers, avingudes, espais on mantenir les visuals (visuals al patrimoni, i altres elements)			2

Aspectes vinculats al paisatge urbà que no encaixen amb l'ordenança

Els participants també van citar alguns elements o aspectes que afecten directament el paisatge urbà, però la regulació dels quals correspon a altres instruments normatius com ara el POUM o una altra ordenança (civisme, ocupació espai públic, etc.).

Aspectes que no encaixen amb l'ordenança	Grups de treball		
Establiment d'un mínim de superfície d'espais verds per ha (POUM)			
Incentivació de l'ocupació d'espais buits abans que nova construcció (POUM)			
Civisme de les persones (caques de gos, vandalisme...) (Ordenança de civisme)			
Sensibilització de la ciutadania			
Regulació o control sobre el soroll i les olors (sensacions que també són paisatge)			

4.1.3. SUBTEMA 3. PAISATGE RURAL

Aquest tercer subtema pretenia identificar elements i aspectes de l'àmbit rural i natural que incideixen directament en la percepció del paisatge i que la nova Ordenança hauria de regular. També es van proposar àrees rurals i naturals que requereixen una regulació i un tractament paisatgístic especial per raons de la seva visibilitat, la seva fragilitat o el seu

interès. Finalment, es van proposar alguns aspectes que, si bé contribueixen a la percepció del paisatge rural, per les seves característiques no encaixen en una ordenança de paisatge.

Elements del paisatge rural a regular

Prenent com a base el llistat d'elements per al debat proporcionat per l'Ajuntament de Lleida, s'indiquen tot seguit quins dels elements van ser citats per cadascun dels tres grups de treball (**vermell**, **verd** i **blau**) en què es van dividir els assistents. En **color púrpura** s'hi afegixen elements no inclosos en el llistat inicial però que els participants van esmentar, o bé suggeriments referits a un element concret.

El número de grups que van citar un element determinat dona idea de la importància que se li atorga a aquell element. Una segona lectura en clau d'importància que també mostra la taula següent és el número de persones que, dins un mateix grup, van citar un element determinat.

Elements	Grups de treball		
Camins (<i>i marges dels camins</i>). Pavimentació de camins			6
Regs (<i>sèquies, salts d'aigua i tots els elements associats</i>)			
Basses de reg			
Espais erms (<i>Finques agràries abandonades</i>)			
Anivellaments de finques			
Extracció d'àrids			
Explotacions de pedreres			
Dipòsits de materials (<i>ferros vells, bidons, etc.</i>) (<i>contenidors</i>)			
Dipòsits de residus			
Marges de finques			
Murs			
Tanques (<i>parets al voltant dels xalets, tancaments</i>)			2
Afitaments			
Hivernacles			
Proteccions de les plantacions			
Forma i acabat de les construccions: materials, colors, textures, <i>cobertes</i>		4	
Habitatges (<i>edificacions en runes</i>)			5
Coberts (<i>edificacions en runes</i>)			5
Magatzems agrícoles			5
Granges			5
Altres construccions singulars			5
Instal·lacions d'infraestructures de serveis			2
Senyals i rètols indicatius (<i>camins, vials públics, torres, equipaments, patrimoni, etc.</i>)		2	4
Arbrat i Arbres vells (<i>a protegir</i>)			
Tractament paisatgístic dels circuits de motos i cotxes			
Antenes			
Espais de transició entre espai obert i espai urbà			

Àrees rurals i naturals que requereixen una regulació i un tractament paisatgístic especial

Un dels grups va apostar per fer una estudi previ, amb treball de camp inclòs, per definir quines són aquestes àrees rurals que, ja sigui per la seva visibilitat, la seva fragilitat o el seu interès, requereixen d'una regulació i un tractament paisatgístic especial o més acurat.

La taula següent recull les àrees especials que van citar els tres grups.

Àrees especials del paisatge rural i natural	Grups de treball		
Parc de la Mitjana (si bé dins el mateix grup no hi havia consens)			
Límits entre l'espai agrícola, l'horta, i la ciutat (bona transició i permeabilitat)			6
Tossal de Moradilla (espais naturals de secà)			
Partida de Vinatesa (pedreres)			

Aspectes vinculats al paisatge rural que no encaixen amb l'ordenança

Els participants també van citar alguns elements o aspectes que afecten directament el paisatge rural, però la regulació dels quals correspon a altres instruments normatius com ara el POUM o una altra ordenança (civisme, nova ordenança de l'Horta, etc.).

Aspectes que no encaixen amb l'ordenança	Grups de treball		
Circuits de motos i cotxes (l'autorització de l'activitat)			
Arbres vells amb risc de caiguda (risc a preveure per la nova Ordenança de l'Horta)			
Accessibilitat per tothom, a peu i en bicicleta, a l'espai rural			
Cartografia de la xarxa de camins de l'Horta (nom, indicacions, delimitacions, etc.)			
Recull de les visuals que cal mantenir des d'indrets i/o camins			
Limitar, delimitar les infraestructures que passen per l'àmbit rural (no "quarterar" més l'espai periurbà)			2
Potenciar i acceptar que l'horta és un espai d'activitat agrícola			2

4.2. TALLER 2. EL PAISATGE DE LA CIUTAT

El segon taller va tractar sobre el paisatge de la ciutat, més transformat, com un bé col·lectiu d'interès social, cultural i ambiental. Es va abordar l'abast de la seva regulació i com aquesta ha de fer incidència en l'àmbit de les edificacions, en el dels espais lliures d'edificació, en el de les activitats i en qualsevol altre aspecte que pugui tenir incidència en el paisatge, per tal de garantir a tots els habitants poder gaudir d'un paisatge harmònic i d'una adequada qualitat de vida.

Els tres subtemes tractats en profunditat durant el taller van ser:

1. **Tractament paisatgístic d'espais lliures**
2. **Elements paisatgístics associats a l'arquitectura, l'edificació i els rètols identificatius**
3. **Àrees urbanes i periurbanes que requereixen un tractament paisatgístic especial**

4.2.1. SUBTEMA 1. TRACTAMENT PAISATGÍSTIC D'ESPAIS LLIURES

Aquest primer subtema pretenia abordar les determinacions que l'Ordenança podria considerar en relació amb els elements comuns dels espais lliures, tant públics com privats, tals com el mobiliari urbà, la senyalització, l'arbrat, els paviments, el cablejat, les terrasses, etc. De tot el ventall ampli d'elements en els que potencialment podria incidir l'Ordenança, els participants van decidir centrar-se en quatre: el cablejat, les terrasses, els parcs i jardins urbans, i les paradetes de fires. Per a cadascun d'aquests quatre elements, es van realitzar tot un seguit d'aportacions.

El cablejat

Els tres principals problemes d'aquest element són, segons els participants, la visibilitat en façanes, els cables que creuen carrers i la manca de retirada del cablejat obsolet. I les tres possibles solucions, sobretot pels als dos primers problemes, són el soterrament, el cobriment dels cables en la mateixa façana (tapar-los per evitar que es vegin) o la reubicació dels cables als terrats dels edificis. Fetes aquestes aportacions de caire introductori, els participants van suggerir mesures més concretes.

- **Obligar el soterrament del cablejat en tots aquells carrers que compten amb tubulars subterranis, i fomentar el cobriment en aquells carrers on no existeix aquesta possibilitat**

Un participant va exposar que diversos carrers de la ciutat (sobretot al Centre Històric i altres sectors com el Passeig Ronda) compten amb tubulars subterranis preparats per acollir el cablejat fruit d'inversions municipals. En aquest sentit, es van plantejar dues

propostes: 1) Obligar les companyies, a través d'un acord amb l'Ajuntament, a soterrar el cablejat en tots aquells carrers que disposin d'aquests tubulars, de manera que no quedi a criteri de les companyies; 2) Atorgar ajuts als privats per soterrar el cablejat en aquells edificis que disposen de tubulars propers.

En el cas dels carrers que no disposen d'aquesta infraestructura, els participants van apostar per mesures incentivadores per tal de fomentar el cobriment dels cables que actualment estan a les façanes i generen una mala imatge. Finalment, i pel que fa als nous desenvolupaments urbanístics, la nova Ordenança hauria de garantir que el cablejat sempre anirà soterrat, tal com preveu la normativa vigent.

- **Assolir acords entre l'Ajuntament i les companyies de serveis per a la retirada dels cables obsolets, havent definit prèviament un programa gradual en funció de l'impacte visual**

Hi va haver-hi uns consens majoritari en la necessitat de retirar el cablejat obsolet, una responsabilitat que haurien d'assumir les companyies de serveis. Alguns participants van reclamar que la Paeria cerqués vies d'acord amb les companyies, mentre que d'altres apostaven pel fet que l'Ordenança inclogués l'obligatorietat de la retirada, ja que així el consistori tindria més força legal.

Prèviament a l'inici d'aquest procés de negociació, es va reclamar que l'Ajuntament analitzés quins cablejats eren obsolets i que establís un pla gradual de retirada en funció de l'impacte visual dels cables, començant per aquells que ocasionen un impacte més greu i evident.

- **Regular la retirada dels postes de fusta provisionals que acaben sent definitius**

Un participant va recalcar que les companyies sovint instal·len postes de fusta provisionals que comporten un obstacle a la via pública, i que acaben esdevenint definitius perquè no són retirats. L'Ordenança, com en el cas del cablejat, hauria d'obligar les companyies a retirar aquests postes; a més a més, hauria d'establir que no es poguessin instal·lar ni en la vorera ni en la línia de façana, per evitar així que esdevinguin un obstacle per als vianants.

Les terrasses

Les terrasses dels establiments d'hostaleria tenen un impacte contraposat a la ciutat: si bé són espais de dinamització social i econòmica, també generen algunes molèsties relacionades amb el soroll, la neteja o el propi aspecte visual de les terrasses. És per tot això que la regulació de les terrasses des del punt de vista paisatgístic va ser una necessitat amb la que tots els participants van estar-hi d'acord, llevat d'una opinió dissonant que apostava per no permetre la instal·lació de cap terrassa. Ara bé, l'orientació i el grau de detall d'aquesta regulació van generar menys consens entre els participants. Únicament un criteri general va

comptar amb l'aprovació de tots els assistents: calia donar la màxima prioritat als vianants. A partir d'aquí, es varen proposar mesures diverses, no sempre coherents entre elles.

- **En carrers o voreres on vulguin instal·lar-s'hi terrasses, establir una amplada mínima de pas per als vianants**

Una de les mesures amb més consens, en consonància amb el criteri general exposat més amunt. Però no es va arribar a concretar quina havia de ser aquesta amplada o com calcular-la. Ara bé, sí que es va arribar a comentar que si un carrer o vorera no permetia aquesta distància mínima de pas, no s'hi hauria de permetre la instal·lació de terrasses.

- **Regular, en més o menys detall, l'estètica –l'estil– de les terrasses**

El grau de detall d'aquesta regulació no va generar un consens majoritari. Per a alguns participants, calia entrar en detall, fins al punt d'establir projectes de disseny per a les terrasses i utilitzar aquesta regulació per embellir la ciutat; per a d'altres, calia deixar força marge de llibertat per tal que els establiments poguessin incorporar a les terrasses la seva "imatge de marca".

Alguns aspectes que podria regular l'Ordenança semblaven generar prou consens, com ara la superfície màxima de la terrassa o la volumetria. En canvi, els materials o el fet que estiguessin sempre obertes van ser aspectes amb punts de vista contraposats. Pel que fa als materials, hi havia participants que deien que era molt complex fixar-los, mentre que d'altres proposaven que com a mínim s'establissin "grups de materials" a utilitzar. Pel que fa al possible tancament, algun participant deia que només s'hauria de permetre en aquelles zones, com ara determinades places, que ho admeten.

- **Determinar una superfície i una volumetria màximes de les terrasses en funció de l'amplada de pas i fixar elements delimitadors de la superfície de les terrasses**

Un cop determinada i respectada l'amplada mínima de pas, també caldria establir criteris que permetessin calcular la superfície i la volumetria màximes que podrien tenir cada terrassa. No es va concretar més com definir aquests càlculs, si bé sí que una participant va comentar que caldria fixar aquells elements que servissin per delimitar les superfícies màximes, com ara pèrgoles o baranes vegetals. Aquests elements delimitadors contribuirien a generar una imatge d'ordre.

- **Identificar àmbits coherents dins la ciutat des del punt de vista paisatgístic i establir uns criteris estètics mínims que haurien de complir les terrasses però també altres elements**

Aquesta proposta va generar força consens. Es tractaria de delimitar unitats paisatgístiques coherents a tota la ciutat (per tant, a tots els barris, no únicament al centre històric) i a partir d'aquí definir uns criteris estètics –no es van concretar quins– per a les terrasses però també per a d'altres elements i usos com per exemple el mobiliari urbà.

- **Prohibir les terrasses en zones d'aparcament**

Una mesura proposada per una participant i vinculada a la proliferació de terrasses en zones d'aparcament que donen mala imatge. Altres participants no hi estaven d'acord, ja que apostaven per establir unes condicions per permetre les terrasses en aquest tipus d'espais.

- **Analitzar les solucions adoptades per altres ciutats i cercar un model per a les terrasses de Lleida**

Atès que la regulació de les terrasses és un aspecte que ja s'ha abordat en moltes altres ciutats, fora interessant analitzar les solucions adoptades en altres llocs i, a partir d'aquí i en funció dels trets paisatgístics de Lleida, definir un model propi.

- **Crear una comissió de treball entre l'Ajuntament i els gremis de comerciants per consensuar les mesures relacionades amb terrasses i comerços en general**

Atès que la regulació de les terrasses és un tema molt sensible que pot arribar a condicionar inversions econòmiques als comerciants i als establiments, un participant va proposar crear un espai de treball conjunt entre l'Ajuntament i els representants dels gremis més directament afectats per tal d'abordar aquesta qüestió i assolir mesures consensuades.

Els parcs i jardins urbans

El breu debat sobre aquest element va partir d'una constatació suggerida per una participant: en general, tot i que amb alguna excepció, els parcs de la ciutat estan massa pavimentats, costa trobar-hi "verd". Les zones verdes estan massa concentrades als exteriors i no on viu la població. Amb aquest punt de partida, força compartit, les aportacions van ser les següents:

- **Renovar i millorar els parcs existents per fer-los més "verds" i "rurals", prioritzant la sensació de benestar i les espècies autòctones**

Un dels parcs que ja funciona en aquest sentit i que pot servir de model inspirador és el dels Camps Elisis, amb abundant vegetació. Per tant, caldria introduir més vegetació als parcs de l'interior de la ciutat, però utilitzant sempre espècies autòctones. Una participant, però, va reclamar que més verd voldria dir més manteniment, de manera que proposava que les millores sempre consideressin aquest criteri per tal de minimitzar-lo. En un altre sentit, un participant va reclamar que els parcs estiguessin més ben adaptats a les persones amb dificultats de mobilitat.

- **Fer més "sostenibles" i "intel·ligents" els parcs i el verd urbà**

Sense concretar gaire, es van fer algunes propostes per aconseguir que la gestió del verd urbà fos més eficient i sostenible. Es va proposar aplicar mesures *smart* aplicades al verd de les voreres, regular millor el sistema de reg perquè consumeixi menys aigua o utilitzar paviments drenants.

Les paradetes de fires

Aquest darrer element va ser el que menys es va debatre. L'aportació més consensuada va ser que l'Ordenança fixés criteris paisatgístics a complir per les paradetes adaptats al tipus d'esdeveniment (per exemple, les festes de Nadal), si bé es va reconèixer que per a alguns esdeveniments concrets es faria difícil. No va haver-hi consens sobre si també caldria fixar criteris adaptats a l'estètica de cada zona de la ciutat. Els dos únics criteris concrets que es van suggerir van ser respectar l'amplada de pas en carrers i places, i evitar que les paradetes tapin la visió d'elements arquitectònics de gran interès.

4.2.2. SUBTEMA 2. ELEMENTS PAISATGÍSTICS ASSOCIATS A L'ARQUITECTURA, L'EDIFICACIÓ I ELS RÈTOLS IDENTIFICATIUS

Consideracions generals

- **L'Ordenança ha d'orientar l'edificació, però no l'ha d'encotillar**

Alguns participants consideraven que l'Ordenança havia de ser prou flexible com per permetre un cert marge als arquitectes i planificadors a trobar les solucions més adequades al paisatge. Alguns dels participants (arquitectes, sobretot) insistien en que l'Ordenança no hauria d'encotillar sinó que hauria d'orientar o marcar uns principis de referència. Altres participants consideraven que en alguns espais, com el Centre Històric, sí que seria convenient establir uns criteris més estrictes.

- **L'Ordenança ha de permetre l'estudi del cas per cas, però sense caure en l'arbitrarietat**

Els diversos grups van aprofundir en el debat sobre la flexibilitat que hauria de tenir la norma. Alguns dels participants van proposar la creació d'una comissió o comitè d'experts per analitzar ad hoc determinades intervencions sobre el paisatge. Altres participants alertaven del risc que l'Ordenança perdi sentit, ja que si les actuacions se sotmeten a criteris que poden ser mutables o poden tenir múltiples interpretacions, la norma deixa de proveir una seguretat jurídica a la ciutadania i els agents econòmics i socials. Aquest debat no va quedar resolt, més enllà de la constatació de la dificultat que implica elaborar la pròpia ordenança.

Les mitgeres

- **L'Ordenança ha d'incentivar els acabats artístics a les mitgeres**

Els participants van coincidir en valorar molt positivament els acabats artístics a les mitgeres, sigui amb murals, i fins i tot grafitis si aquests són de qualitat.

- **Les mitgeres han de tenir tractament de façana en cas que siguin definitives**

Si una mitgera ha de quedar consolidada (per exemple, perquè no hi ha previsió que s'hi edifiqui al damunt), aquesta ha de tenir un tractament de façana, és a dir, que ha de tenir uns acabats equivalents als de façana (arrebossats, obra vista...).

- **En mitgeres temporals o fruit d'un enderroc, convindria ajustar els requeriments a les característiques de la mitgera i el temps que estarà exposada**

Els participants consideraven que l'Ordenança difícilment podria establir requeriments vàlids per a totes les casuístiques que es podrien produir. En cas de mitgeres temporals, o que són fruit d'un enderroc, els participants opinaven que es podrien deixar en el seu estat original o caldria fer-hi algun tractament segons la ubicació de la mitgera, les seves mides, el temps que passaria abans d'estar coberta, etc.

- **L'Ordenança ha de permetre que algunes mitgeres puguin ser suport de rètols publicitaris**

Alguns dels participants trobaven adequat que algunes mitgeres poguessin contenir publicitat, ja que això permetria embellir algunes mitgeres degradades, i a la vegada generar una activitat econòmica i uns ingressos per a les comunitats de veïns.

La publicitat i els rètols en façana

- **La publicitat i els rètols dels establiments han de respectar la composició arquitectònica dels edificis**

La retolació d'establiments i la publicitat en edificis ha de ser respectuosa amb les pròpies façanes dels edificis. Per exemple, s'han d'emmarcar en els buits dels edificis, i no sobresortir-ne.

- **Les banderoles perpendiculars a la façana s'han de regular segons la mida del carrer**
Les banderoles i els cartells que sobresurten de la façana s'haurien de regular o eliminar segons les característiques del carrer (amplada, per exemple).

- **L'Ordenança ha de regular els rètols lluminosos en façana i en coberta**

L'Ordenança ha de limitar l'impacte lumínic que produeixen els rètols lluminosos en les façanes i en les cobertes dels edificis.

- **Establir una fiança per a la instal·lació de nous rètols per garantir la seva retirada**

Per evitar el manteniment de retolacions i publicitat d'establiments que ja han finalitzat la seva activitat, els participants proposaven l'establiment d'una fiança, a la que l'Ajuntament pugui recórrer per retirar els rètols en cas de tancament del negoci.

Els tendals

- **Les característiques dels tendals han de quedar integrades en el projecte d'obra**

Els projectes de nova construcció han d'establir les característiques dels tendals (mida, materials, colors, etc.).

- **En construccions existents, cal regular la coherència en tot l'edifici**

Les façanes dels edificis han de mostrar una total coherència en les característiques dels tendals. Qualsevol actuació que s'hi vulgui realitzar ha de comptar amb un acord de la comunitat de propietaris per tal que aquesta s'apliqui de forma coherent en tot l'edifici.

Les antenes

- **L'Ordenança ha de prohibir taxativament la instal·lació d'antenes en façana**

L'Ordenança ha de ser estricta en la prohibició de noves antenes de televisió en façana, i establir un període de transitorietat per agilitzar la retirada de les antenes existents, amb campanyes informatives i de sensibilització. Totes les antenes haurien d'anar situades a les cobertes dels edificis, i sempre que sigui possible s'hauria de minimitzar el número d'antenes instal·lades (per exemple, afavorint que les comunitats de veïns comparteixin el senyal).

- **L'Ordenança hauria d'abordar la instal·lació d'antenes de telefonia mòbil en cobertes**

Alguns participants es mostraven preocupats per la proliferació d'antenes de telefonia mòbil en les cobertes dels edificis, i els possibles efectes en la salut de les persones, a més de l'impacte sobre el paisatge urbà. En aquest sentit, l'Ordenança podria establir criteris per evitar la redundància d'instal·lacions de repetició, afavorint que les diverses operadores es posessin d'acord per compartir les instal·lacions.

Les cartelleres i altres elements publicitaris (no en façana)

- **L'Ordenança ha d'evitar la proliferació de cartelleres**

Alguns participants consideraven que actualment hi ha una quantitat excessiva de cartelleres publicitàries, especialment a les entrades de la ciutat. Mentre que alguns participants proposaven que no se n'instal·lin més, altres participants defensaven que caldria oferir alternatives, ja que el lloguer, la instal·lació i manteniment de les cartelleres és una activitat econòmica que genera ocupació a la ciutat. En aquest sentit, alguns participants van proposar la instal·lació de cartelleres en solars i en edificis en obres.

- **L'Ordenança ha d'establir les característiques de les cartelleres**

Més enllà del debat sobre el número de cartelleres que pot assumir la ciutat, alguns participants van proposar que l'Ordenança fixés uns criteris bàsics per a la instal·lació de

cartelleres. Un criteri en el que una participant va insistir és que els pilars de les cartelleres no obstaculitzin la visió en les carreteres, especialment en cruïlles.

- **Establir una durada i una fiança per a la instal·lació de cartelleres**

A l'hora de permetre la instal·lació de noves cartelleres, l'Ajuntament ha de fixar la durada prevista de la seva exposició. De manera semblant que amb el cas de les retolacions en façanes i cobertes, els participants proposaven l'establiment d'una fiança, a la que l'Ajuntament pugui recórrer per retirar els rètols que hagin superat el temps previst d'exposició, o que estiguin obsolets.

Els grafitis

- **L'Ordenança ha d'establir on es poden fer grafitis i on no**

Més enllà del debat intrínsec sobre la qualitat artística i estètica dels grafitis, els participants consideraven que l'Ordenança hauria d'establir quins elements i espais de la ciutat haurien de ser lliures de grafitis. Fins i tot, també es podria habilitar espais aptes per a aquesta activitat, que segons alguns participants s'hauria de considerar com una activitat artística més (com l'art escultòric als espais públics).

- **L'Ordenança ha de prohibir i sancionar els "tags"**

Una variant dels grafitis són les firmes o "tags", que segons els participants no signifiquen cap aportació artística o estètica, sinó tot el contrari. Caldria poder denunciar i sancionar les persones que efectuen aquestes pintades, tot i que els mateixos participants van coincidir en la dificultat d'enxampar les persones que fan "tags" *in fraganti*.

4.2.3. SUBTEMA 3. ÀREES URBANES I PERIURBANES QUE REQUEREIXEN UN TRACTAMENT PAISATGÍSTIC ESPECIAL

Aquest tercer subtema pretenia plantejar l'actuació de l'Ordenança corresponent a les àrees urbanes i periurbanes de la ciutat que requereixen d'un tractament paisatgístic especial i més acurat. Plantejant la necessitat d'establir una regulació específica per aquests àmbits, bé per garantir la preservació del seu valor paisatgístic, bé per establir una nova regulació que permeti nous usos i la millora dels espais infrautilitzats i en procés de degradació.

El debat es va centrar en 5 aspectes i qüestions que es detallen a continuació.

Terrenys no utilitzats de la zona periurbana

El debat va girar entorn de com ha d'intervenir l'Ordenança sobre els terrenys infrautilitzats que es troben a la perifèria de la ciutat construïda i que suposen la interfície de contacte i relació entre l'entorn agrícola de l'Horta i la ciutat.

- **Cal tenir en compte la situació de temporalitat d'aquests terrenys classificats com a sòl urbanitzable programat, però no desenvolupat**

Es tracta de terrenys de propietat privada, o sovint bancària, i per tant la incidència de l'Ordenança sobre els mateixos pot ser complexa. A banda cal tenir en compte la temporalitat del seu estat.

- **Cal considerar la situació d'aquests terrenys com a límit i transició entre la ciutat i l'Horta**

L'Ordenança ha d'incidir especialment en com acabar la urbanització de la ciutat per definir una transició suau i ben integrada paisatgísticament amb l'Horta.

- **Regular la perillositat amb un tractament similar al que s'obliga als solars urbans**

Els assistents van coincidir en què una de les qüestions on l'Ordenança ha d'incidir sobre aquests terrenys infrautilitzats és en regular la perillositat, obligant als propietaris a mantenir els espais nets i amb una certa gestió per reduir el risc d'incendi i no tapar senyalitzacions dels camins o carreteres adjacents, entre d'altres.

- **Mantenir els terrenys amb usos i activitats d'acord a l'entorn on són**

Els assistents també van coincidir en que una manera de mantenir aquests espais és promovent el seu ús. Per això van considerar que l'Ordenança podria incentivar aquest ús permetent convenis, cessions d'ús o altres fórmules de suport per aquesta finalitat. Els usos que es podrien establir són tots aquells que tinguin en compte la situació periurbana i de límit amb l'espai agrícola i la ciutat: horts, camps d'activitats esportives, aparcaments dissuasius, etc. D'altra banda, també es va proposar un sistema d'incentius i obligacions a la vegada (per exemple reduccions de l'IBI) per tal que la propietat mantingués els terrenys amb usos agrícoles fins al seu desenvolupament.

Solars urbans sense edificar

Pel que fa a aquests espais d'escala més petita, els participants també van coincidir en promoure el seu ús mentre no es desenvolupen o edifiquen definitivament.

- **Dur a terme un tractament ordenat i diversificar els usos dels solars buits**

Els assistents van coincidir en la necessitat de donar un tractament ordenat i coherent amb la ciutat dels solars buits i pendents de ser edificats. També en la promoció de la diversificació d'usos temporals que s'hi poden disposar, de forma que tinguin sentit segons el lloc i les necessitats del lloc: places, aparcaments, jardins, horts, instal·lacions d'art, etc.

En aquest sentit es va citar el projecte "solars vius" que va estudiar la diversitat de solars buits de la ciutat, en tant que la seva morfologia, ús i gestió per determinar diferents solucions a la seva situació temporal.

- **Aplicar solucions específiques pels solars entre carrers**

Hi ha alguns solars buits que es troben entre dos carrers, tancats per tant a banda i banda. Per a aquests casos, es va proposar un ús temporal dels mateixos, quan el desnivell i la situació ho permetessin, com a connectors entre carrers, afavorint per tant també les visuals i la connexió pels veïns.

- **Promoure la cessió d'ús temporal per la gestió local dels solars urbans**

Es va proposar que els usos a afavorir fossin aquells amb repercussió positiva pel barri i els seus veïns i veïnes, establint per tant mesures des de l'Ordenança per promoure convenis o acords de cessió temporal que puguin afavorir la gestió local dels solars. En aquest sentit es va citar el cas de la gestió de solars urbans de París, que disposa d'una regulació amb l'establiment de les fórmules pertinents per la cessió d'espais a les comunitats veïnals, tot i que en aquest cas es va comentar que afectava a solars de titularitat pública.

Locals tancats

Pel que fa la problemàtica dels locals buits i tancats en planta baixa, els assistents van coincidir en el fet que és un problema per la ciutat, principalment als llocs on es comencen a acumular o en entorns més clau com ara al carrer major.

- **Integrar el tancament del local amb la façana de l'edifici**

Segons els assistents l'Ordenança podria regular el tancament d'aquests locals de forma que fos adequat i s'integrés amb l'estètica de l'edifici on és, minimitzant així el seu impacte visual.

- **Promoure els usos temporals als locals buits**

Una altra mesura que es va considerar, va ser la possibilitat que des de l'Ordenança s'establissin mesures per afavorir l'ús d'aquests espais, per mitjà de convenis o acords de cessió d'ús, possibilitant l'establiment de per exemple instal·lacions artístiques o activitats amb benefici local. Aquestes mesures podrien ser incentivades amb per exemple una reducció d'obligacions fiscals, com ara de l'IBI. No obstant es va comentar la dificultat d'aquests acords per qüestions de propietat.

Accessos a la ciutat

Un dels àmbits on els assistents també van coincidir que calia aplicar mesures específiques van ser els accessos a la ciutat ja que ara per ara no es considera que les portes, tant per carretera com per tren, donin una bona imatge de la ciutat. Per exemple a l'actualitat es considera que la carretera de Saragossa, N-II, és un lloc amb potencial conflicte davant el projecte de desdoblament.

- **Regular la secció dels vials dels accessos**

Els assistents van comentar que un dels aspectes importants a regular són els vials, determinant com es vol que siguin ja que això també en determina l'aspecte i l'impacte paisatgístic, per exemple regular aspectes com l'amplada de la secció, la velocitat, l'arbrat o les construccions del voltant. En aquest sentit hi va haver dissens degut a que alguns participants van considerar que aquests aspectes eren objecte del pla general i no d'una Ordenança de paisatge, que sí que podria entrar a regular per exemple els acopis de materials de les naus o espais al voltant dels accessos.

- **Limitar l'impacte de les grans construccions i adequar-ne l'escala**

Un dels principals impactes paisatgístics segons els assistents és la gran mida i manca d'integració paisatgística d'algunes naus i construccions de, per exemple grans marques comercials. En aquest sentit es va proposar regular-ne el "gra", és a dir adequar la mida en proporció al lloc, establint un sistema de sanció i incentiu, és a dir incentivar facilitant l'adequació, o bé sancionant si no es compleix. Per tal efecte convindria fer estudis de paisatge per cadascun dels accessos per determinar el grau d'adequació de les construccions.

Per alguns dels assistents no obstant, la regulació no hauria d'anar en el sentit de limitar la mida, sinó més aviat de distribuir adequadament els metres construïts dins la parcel·la, en funció del lloc i l'impacte paisatgístic.

Zones d'especial protecció i tractament

Cap al final del debat es va plantejar la qüestió de les zones d'especial protecció i com hi pot incidir l'Ordenança.

- **Zones d'especial protecció delimitades segons "el què"**

Les zones d'especial protecció es poden establir i delimitar en entorns definits per un "què", és a dir un element o àmbit en concret, de patrimoni, cultural o natural, d'especial atenció per estar en procés de degradació, per exemple. Per tant, entorns que tenen o són d'influència per aquest què i que cal regular de forma especial per mitjà de l'Ordenança. Pot ser un sistema dinàmic i en constant actualització segons les necessitats, i basat en localitzar aquests espais i el seu entorn d'influència.

- **Regulació del Turó de la Seu Vella**

Una part del debat es va dedicar al Turó de la Seu Vella, com una de les zones considerades per regular de forma especial. En aquest sentit es va comentar que calia tornar a posar sobre la taula el Pla Especial que es va dur a terme per l'àmbit, fent un tractament integral del paisatge del Turó i la seva connexió amb la ciutat. En aquest sentit i des de l'Ordenança es va demanar dur-hi a terme una política activa de rehabilitació.

- **Regulació de les zones d'especial protecció i tractament**

Els assistents van estar d'acord en què l'Ordenança ha d'establir regulacions especials per aquest tipus de zones, definides com a especials per diferents raons (valor paisatgístic o necessitat d'actuació i intervenció). Per a alguns dels assistents l'actuació de l'Ordenança en aquests àmbits ha de ser la de requerir un projecte específic davant d'una actuació al lloc.

D'altra banda, en els casos dels àmbits en desús, o en un estat temporal de no aprofitament, els assistents van considerar que l'Ordenança hauria de facilitar eines per incentivar i facilitar l'activitat en aquests espais. Algunes eines que es van esmentar van ser les de convenis o acords de cessió d'ús, la reducció d'obligacions fiscals pels propietaris, per exemple l'IBI, i obligar a que en tot cas s'hi faci "alguna cosa", per evitar abandonaments.

4.3. TALLER 3. EL PAISATGE OBERT

El tercer taller va tractar sobre **el paisatge obert de Lleida**, un territori extens i divers i que presenta uns reptes d'ordenació i de gestió del paisatge que l'Ordenança hauria d'abordar. Per a aquest taller, es feia necessària una reflexió àmplia respecte l'abast que l'Ordenança hauria de tenir en relació al paisatge obert, tant pel que fa a elements propis de l'activitat agrícola com per a aquells que no ho són. Així mateix, el taller va abordar les àrees d'interès que l'Ordenança podria considerar per dotar-les d'una regulació paisatgística especial.

Els tres subtemes tractats en profunditat durant el taller van ser:

1. **Elements, construccions i instal·lacions propis de l'activitat agrícola**
2. **Elements i activitats no vinculats directament a l'activitat agrícola**
3. **Àrees rurals i naturals que requereixen una regulació paisatgística especial**

4.3.1. SUBTEMA 1. ELEMENTS, CONSTRUCCIONS I INSTAL·LACIONS PROPIS DE L'ACTIVITAT AGRÍCOLA

Aquest primer subtema pretenia abordar les determinacions que l'Ordenança podria considerar en relació amb els elements constructius i les actuacions que són pròpies de l'activitat agrícola i ramadera, i com regular els aspectes formals de tots aquests. La sessió es va centrar en debat sobre quins d'aquests elements i actuacions cal regular i quines han de ser les determinacions adients respecte la imatge que es vol per al territori de Lleida.

La sessió es va centrar en tres grups d'elements: les construccions, les actuacions pròpies o associades a l'activitat rural, i els camins. Per a cadascun d'aquests tres grups, es van realitzar tot un seguit d'aportacions.

Les construccions

Entre les construccions agrícoles i ramaderes s'inclouen els magatzems, els habitatges, els coberts, les edificacions ramaderes, els hivernacles, etc.

Cal que en totes aquestes construccions s'apliquin uns criteris similars per tal de mostrar coherència pel que fa a les regulacions del paisatge. En aquest sentit, els participants van suggerir les mesures següents:

- **Aplicar criteris constructius per a les remodelacions de les torres històriques i les noves edificacions.**

Aquests criteris constructius se centrarien, principalment, en la definició d'una paleta de colors i en uns materials adequats. Les torres tradicionals tenen la coberta roja i la façana blanca. A més d'aquests criteris que podrien recollir-se en l'Ordenança seria interessant que les remodelacions i noves construccions incloguessin un informe paisatgístic.

- **Aplicar els criteris paisatgístics també a les altres edificacions (no habitatge) vinculades a les explotacions agrícoles i ramaderes.**

En aquest cas, cal aplicar també criteris paisatgístics per tal de mantenir la coherència amb les altres edificacions destinades a ús d'habitatge. Òbviament, els criteris no hauran de ser iguals que en els habitatges, per qüestions de diversitat d'ús i de recursos, però sí coherents. Així, per exemple, en el cas de les granges haurien de definir-se també la paleta de colors (cobertes vermelles), els materials recomanables i evitar les façanes a cara vista.

- **Eliminar les edificacions fora d'ús i ruïnoses.**

Si és possible, eliminar totes les edificacions que es trobin en un estat d'abandonament o ruïna. Si no es vol perdre el dret de construcció, obligar a la rehabilitació parcial perquè estiguin més ben integrades en el paisatge. Per això, es poden promoure facilitats per realitzar rehabilitació.

Les actuacions associades a l'activitat rural

Els participants es van centrar en quatre elements principals: els tancaments, les infraestructures de reg, el parcel·lari i els hivernacles.

- **Regular els tancaments perquè siguin el més integrats possible.**

Alguns dels participants van opinar que a l'Horta no tenia sentit el tancament de les finques. Per tant, en cas que s'hi posessin tancaments, calia que es fes de la manera més integrada paisatgísticament possible. Per això, van proposar que els tancaments fossin "transparents", utilitzant tanques enreixades o tanques verdes (vegetals). Si no és suficient amb una tanca verda pot posar-se al davant i al darrere una reixa. D'aquesta manera hi ha menys impacte paisatgístic.

D'altra banda, les tanques han de respectar una distància de 3 metres amb els camins i els veïns. Els marges han d'estar a tal distància que permetin que un tractor pugui girar amb comoditat.

- **Els canals de reg s'han de regular en coherència amb la regulació d'ús de les Comunitats de Regants.**

La regulació paisatgística dels canals de reg és complexa perquè s'ha de garantir l'ús. Si s'introdueix algun tipus de regulació a l'Ordenança cal fer-se en coherència amb la regulació d'usos de les Comunitats de Regants per a les sèquies a cel obert.

Es podria impulsar una regulació que atengués a la diversitat i promogués un tractament mixt: trams amb arbrat amb altres canalitzats. En tot cas, sempre garantint la seva funcionalitat.

- **El canvi de la fisonomia del paisatge de l'Horta a nivell de parcel·lari no és un risc.**
Segons els participants, no es percep un risc de canvi d'estructura del paisatge a nivell de parcel·lari. Si hi hagués iniciatives per fer-ho, es podrien promoure criteris d'eco-concentració, on es fusionen parcel·les tot respectant els marges i els camins.
- **Homogeneïtzar els materials i formes dels hivernacles per disminuir el seu impacte paisatgístic.**
Els participants van proposar diferents criteris a regular: alçada, forma i garantir el bon estat de conservació a través de la gestió correcta.

Els camins

Els participants van centrar-se en la importància de garantir el bon estat de la xarxa de camins principals.

- **Mantenir els marges i les vores netes.**
Els propietaris de les finques, amb l'ajut de l'Ajuntament, han de responsabilitzar-se d'aquest manteniment.
- **Oferir avantatges als propietaris per incentivar el manteniment dels camins.**
Per exemple, amb incentius fiscals com una reducció de l'IBI.

4.3.2. SUBTEMA 2. ELEMENTS I ACTIVITATS NO VINCULATS DIRECTAMENT A L'ACTIVITAT AGRÍCOLA

Aquest segon subtema abordava la qüestió de com ordenar els elements i activitats que s'ubiquen en el paisatge obert, però que no es corresponen directament amb l'activitat agrària.

Una valoració compartida per quasi tots els grups que van tractar la qüestió va ser la dificultat d'establir uns paràmetres vàlids per a tot el paisatge obert. Segons els participants, l'Horta és molt diversa i complexa. D'altra banda, alguns participants també consideraven que l'eina adequada per protegir el paisatge de l'Horta havia de ser el POUM, ja que és l'instrument que regula els usos en aquest espai. Per acabar, alguns participants van posar l'èmfasi en que l'Ordenança tingués en compte les visuals des dels camins a l'Horta.

El debat es va centrar en cinc aspectes i qüestions que es detallen a continuació.

Senyalització

A l'hora d'abordar la senyalització als espais oberts i el seu impacte paisatgístic, molts participants (residents a l'Horta) van reclamar una revisió i actualització de la numeració de les torres, ja que actualment la numeració respon a una lògica determinada per les partides de l'Horta, i no amb els camins (que seria una lògica més urbana). Això permetria una millor orientació per dins de l'Horta, i a la vegada significaria una millora en la provisió de serveis a l'Horta (per part d'equips d'emergències, per exemple). Es va comentar la dificultat que comporta aquesta actualització, i també el seu baix impacte sobre el paisatge.

Més enllà d'aquesta consideració, els participants van fer les següents propostes:

- **Homogeneïtzar l'aspecte de la senyalització de l'Horta sota la marca "Horta de Lleida"**

A banda de la numeració, els participants van coincidir en la conveniència d'homogeneïtzar la senyalització i la cartelleria dins l'Horta. Tant pel que fa als rètols indicadors com als que anuncien activitats econòmiques. Actualment hi ha un cert desgavell, i els participants van proposar establir una marca: "Horta de Lleida" que servís de paraigües per a tot tipus de senyalització i que afavorís el reconeixement d'aquest territori.

- **Regular la mida, l'alçada, els colors i els materials d'aquesta cartelleria.**

Caldria acabar de decidir el grau de detall de l'Ordenança: des d'establir uns criteris generals, a concretar les característiques de detall dels rètols (tipografia, paletes de colors...).

- **Limitar la implantació de tòtems i cartelleres publicitàries a l'Horta, i afavorir-ne la retirada**

També es va considerar la necessitat de limitar la implantació de tòtems i cartelleres publicitàries a l'Horta, i afavorir-ne la retirada, en línia amb el que ja s'havia proposat en el taller 2 referent a les entrades a la ciutat. L'Ordenança hauria de preveure un període de transitorietat per facilitar que aquests tòtems vagin desapareixent de manera gradual.

Activitats d'extracció d'àrids i pedreres

Malgrat que molts participants consideraven que les activitats extractives eren quasi testimonials a Lleida, i amb una tendència a la seva desaparició (especialment pel que fa a l'extracció d'àrids), sí que van coincidir en la necessitat de garantir la seva integració paisatgística. Quelcom que, segons van recordar alguns participants, ja estableix la legislació sectorial. Alguns aspectes ja recollits a la legislació actual són l'obligatòria restauració dels espais a mesura que va avançant l'explotació.

Més enllà del que preveu la legislació sectorial, els participants van fer les següents propostes:

- **Establir unes alçades màximes dels munts de material acumulats a les explotacions**
Així com regular les activitats de transformació i tractament in situ dels materials extractius.
- **Aplicar mesures correctores de l'impacte paisatgístic de les activitats extractives**
Entre aquestes mesures correctores, els participants coincidien en la instal·lació de pantalles visuals i acústiques que esmorteixin aquestes activitats. Les mesures correctores concretes s'haurien d'establir cas per cas, en el mateix projecte d'activitat, a través d'un estudi d'impacte paisatgístic.

Altres activitats econòmiques no vinculades a l'activitat agrària

En el debat d'aquest subtema, el tractament paisatgístic de les activitats no agràries (deixalleries, circuits de motos i cotxes, i altres equipaments a l'aire lliure), va girar al voltant de com camuflar o ocultar aquestes activitats a la vista. Per això, les aportacions que es van fer per al tractament de les activitats extractives van resultar vàlides per a les altres activitats econòmiques (per exemple, el requeriment d'un estudi d'impacte paisatgístic per a l'aprovació d'una activitat).

- **Obligar a instal·lar pantalles visuals de les activitats d'acord amb un estudi d'impacte paisatgístic**
Pel que fa a les pantalles visuals (i acústiques) per cobrir les activitats, els participants van debatre sobre com haurien de ser aquestes pantalles. Segons alguns participants, algunes pantalles poden generar un impacte visual pitjor al que volen cobrir. Per exemple, si es planten arbres o arbustos per generar una pantalla verda (vegetal), aquesta vegetació s'ha de poder mantenir en el temps, ja que si no pot oferir un aspecte descuidat. Per tal d'adaptar la pantalla a l'entorn i a l'activitat, caldria que totes les activitats presentessin un estudi d'impacte paisatgístic.
- **Aplicar mesures correctores també en activitats agràries**
Finalment, es va valorar que aquestes mesures correctores de l'impacte d'activitats també s'haurien d'establir per a determinades activitats agràries que generen un important impacte paisatgístic.
- **Limitar la implantació de noves activitats i re situar les existents**
Més enllà de les mesures correctores, molts participants van coincidir en que l'Ordenança hauria de limitar la implantació de noves activitats en entorns oberts, i eliminar les activitats que presentin un estat d'abandonament. Almenys, convindria tendir a situar les activitats no vinculades a l'agricultura en entorns amb un menor valor paisatgístic, com per exemple en àrees d'influència de carreteres.

Erms i parcel·les abandonades

Entre tots els participants en aquest subtema hi havia un consens generalitzat respecte l'interès d'incentivar l'ús de la superfície agrària aprofitable, i per tant lluitar contra el seu abandonament o per usos inadequats en aquestes parcel·les. Els participants van esgrimir molts motius per afavorir l'ús agrícola, des de la millora del paisatge, a qüestions de seguretat, salubritat i sanitat agrícola (evitar plagues, etc). De nou (com en la legislació relacionada amb les activitats extractives), la legislació sectorial estableix uns requeriments específics, com és l'obligatorietat d'arrencar els conreus arbrats en cas d'abandonament de l'explotació, però l'Ordenança podria aspirar a més.

- **Definir criteris sobre l'estat desitjable de les parcel·les agrícoles**

En els diversos grups va haver-hi un cert debat sobre quin criteri aplicar a l'hora de definir el "bon estat" d'una parcel·la agrícola. Segons alguns, la parcel·la hauria de ser sempre productiva. Segons altres, n'hi hauria prou amb que estigués neta de residus. De fet, es podria plantejar un cert gradient sobre l'estat òptim d'aquestes parcel·les, de més a menys preferible:

- Parcel·la productiva
- Parcel·la no productiva, però en bon estat de conservació (assimilable a un guaret)
- Parcel·la erma (terra campa), però neta de residus i altres elements que generin un impacte sobre el paisatge

Amb tot, es considerava que podria ser difícil establir una disciplina al respecte, ja que molts agricultors aprofiten espais de les seves finques per emmagatzemar maquinària, materials i eines de treball. En qualsevol cas, però, sí que es podrien limitar alguns usos impropis (els grups no van entrar a detallar quins podrien ser aquests usos impropis).

- **Impulsar mesures fiscals per incentivar l'aprofitament de les parcel·les**

A l'hora d'establir fórmules incentivadores, molts participants feien referència als incentius fiscals, que es tradueixen en rebaixes de l'impost dels béns immobles (IBI). No obstant, alguns participants manifestaven un escepticisme sobre la utilitat d'aquest incentiu en finques rústiques, ja que de per si ja tenen un tipus impositiu força baix, i per tant no prou atractiu com per fomentar l'activació de parcel·les ermes. Molts participants van explicar que endreçar i preparar una parcel·la agrícola per a l'explotació pot tenir uns costos molt elevats, especialment si s'han de posar al dia les quotes endarrerides del regadiu. A l'altre cantó dels incentius fiscals, els participants van proposar la possibilitat de sancionar per usos indeguts en finques agràries.

- **Impulsar bancs de terres, cessions d'ús i altres mesures no fiscals per a l'aprofitament de les parcel·les**

Altres mesures no fiscals que van generar interès va ser la de crear bancs de terres en finques sense ús, per tal d'incentivar l'arrendament d'aquestes finques i a la vegada fomentar l'ocupació agrària, per part de persones amb dificultats per accedir a terres de

qualitat per exercir l'agricultura. L'Ajuntament podria fer un paper d'intermediari entre propietaris i futurs agricultors de les finques.

- **Posar en producció parcel·les en sectors urbanitzables no programats, mentre no es desenvolupin urbanísticament**

Finalment, els participants també van proposar permetre el conreu en sectors urbanitzables no programats, com una mesura per mantenir productius aquests terrenys, i també afavorir la connexió entre ciutat i Horta.

Instal·lacions d'infraestructures de serveis (cablejat)

Els participants van coincidir en fer un diagnòstic bastant desfavorable de l'estat de les instal·lacions de comunicacions i serveis a l'Horta, especialment el cablejat. Actualment, hi ha pals de llum i de telèfon que són redundants o obsolets, reminiscència de quan hi havia moltes companyies elèctriques que operaven en la zona.

- **Integrar i racionalitzar el cablejat, i reposar els elements antics.**

Els participants van recordar que les companyies subministradores estaven obligades al manteniment regular d'aquestes instal·lacions. Aquest manteniment hauria d'incloure la renovació dels elements i l'eliminació dels elements antics o obsolets. Pel que fa a les línies de telecomunicacions, els participants també van proposar l'impuls de la tecnologia sense fils.

- **Establir uns criteris homogenis sobre les característiques dels suports i el cablejat**

Segons els participants, els suports i el cablejat haurien de ser coherents amb el caràcter rural de l'Horta, tant pel que fa al material, mida, etc.

- **Soterrar el cablejat existent i les noves instal·lacions que es vulguin fer en un futur**

Els participants van demanar que sempre que fos possible, se soterrassin els serveis, especialment si se n'ha de fer de nous. Els participants proposaven aprofitar obres i treballs de millora que es fessin en el sector, per efectuar aquests soterraments.

4.3.3. SUBTEMA 3. ÀREES RURALS I NATURALS QUE REQUEREIXEN UNA REGULACIÓ PAISATGÍSTICA ESPECIAL

Aquest tercer subtema pretenia plantejar l'actuació de l'Ordenança corresponent a les àrees rurals i naturals que, ja sigui per la seva visibilitat, la seva fragilitat o el seu interès, requereixen d'una regulació i un tractament paisatgístic especial o més acurat. Durant el debat, els participants van detectar més àrees del paisatge de Lleida a incloure a l'Ordenança com a àrees de regulació especial i van debatre sobre el paper de l'Ordenança en favor del seu manteniment i protecció, i la convivència amb l'espai i activitat agrícola. També es va comentar la relació que hauria de tenir l'Ordenança amb el Catàleg del paisatge de les Terres

de Lleida, concretament els principis que s'hi contemplen per les unitats del paisatge que ocupen l'àmbit municipal.

El debat, per tant es va centrar en quatre aspectes i qüestions que es detallen a continuació.

Identificació de les àrees específiques que requereixen de regulació paisatgística especial

Durant el debat del primer Taller de participació de l'Ordenança, ja es va apostar per la realització d'estudis previs, incorporant treball de camp, per tal d'identificar quines han de ser les zones o àmbits que passin a ser considerades com a àrees de regulació paisatgística especial per part de l'Ordenança. Durant el present debat, els assistents també van comentar que en primer lloc convindria fer un inventari per identificar aquests espais i els requeriments dels mateixos.

A partir de les àrees ja identificades prèviament:

- **Parc de la Mitjana**
- Els **espais de transició entre l'espai agrícola, l'horta i la ciutat**
- El **Tossal de la Moradilla**
- L'**espai fluvial del Segre**
- Les **pedreres de la partida Vinatesa,**

Els assistents van afegir els següents entorns com a àrees que convindria regular de forma especial:

- **Aiguamolls de Rufeà**
- **Pinedes de la Cerdera**
- **Àmbit de Sucs-Raimat**
- **Petits nuclis de l'Horta**
- Entorn de les **sèquies**, fins i tot la recuperació d'algunes que ja s'han perdut
- **Malgovern secà**
- **Caparrella**
- **Molí de Cervià**
- **Zona de contacte entre l'àmbit urbà i rural on és previst definir la Ronda Verda** (proposta del nou POUM de Lleida)
- **El riu Segre i el camí fluvial**
- **Camí de Sant Jaume**
- **Cultiu de fruiters en el moment de floració** (protecció estacional).

Regulació paisatgística especial de l'ordenança

Bona part del debat es va centrar en com i sobre quins aspectes calia centrar la regulació de l'Ordenança de paisatge de Lleida pel que fa al tractament de les àrees identificades com a especials o amb necessitat de tractament especial pel seu valor o fragilitat paisatgística.

- **Detectar els espais d'interès i en coherència regular-ne les vores**

A banda de definir la metodologia i els criteris de selecció per tal de disposar d'un inventari de les àrees que requereixen d'una atenció especial dins l'Ordenança, com s'ha comentat anteriorment, es proposa parlar d'atenció als límits i les vores d'aquests espais, ja que en aquests espais l'Ordenança també hauria de regular els usos i activitats possibles de forma que no afectin a l'entorn considerat com a especial.

- **Establir unes consideracions genèriques aplicables a totes les àrees de regulació especial**

Tot i que en primer lloc es va considerar que cadascun dels àmbits que fos identificat com a àrea d'atenció especial per l'Ordenança hauria de tenir una regulació específica segons les seves particularitats, el debat va portar a que els assistents acabessin coincidint en que en primer lloc convindria establir unes consideracions generals i aplicables a tots els espais i posteriorment, amb un major nivell de detall cada àrea i tipologia d'àrees podria disposar de regulacions específiques. Aquestes consideracions genèriques haurien de fer referència a aspectes com:

- Evitar la disposició en l'entorn de les àrees especials d'elements de distorsió o que generin impacte paisatgístic sobre les mateixes.
- Establir els usos i les activitats permeses al voltant de les àrees especials de forma que siguin coherents amb els valors del paisatge que es volen preservar i no generin impactes negatius.
- Garantir un manteniment i evitar el vandalisme en certes zones o sobre elements disposats als espais (mobiliari en el cas d'àmbits propers a la zona urbana, senyalètica, etc)
- Definir una senyalització, comuna o unificada dels espais, garantint el seu accés i reconeixement per part de tothom, però de forma coherent i posant en valor el paisatge del lloc (establir la marca "Horta de Lleida" també per aquests espais).
- Regular aspectes com la contaminació acústica i odorífera.

- **Regular i ordenar els accessos a les àrees d'atenció especial**

Segons els assistents un aspecte a regular per part de l'Ordenança són els accessos als llocs d'atenció especial. Es proposa obrir aquests accessos per tal que tothom pugui accedir i conèixer els llocs d'interès, però sobretot ordenar-los i fer-ne un tractament de forma que esdevinguin recorreguts paisatgístics controlats, determinant per on pot passar la gent i per on no, definint zones mirador i zones de resguard i preservació, etc.

- **Regular de forma particular les àrees naturals d'interès especial**

Tots aquells àmbits subjectes a l'Ordenança que ho siguin pels seus valors naturals, es proposa que tinguin una regulació específica amb l'objectiu de garantir i afavorir el manteniment del seu valor natural i de la biodiversitat. Per tant, regulacions que vagin en el sentit de limitar usos i activitats i la protecció ambiental. Es comenta que alguns dels espais citats ja disposen d'aquesta protecció com a espais naturals segons el planejament local vigent, per tant es tractaria d'aplicar aquesta normativa des de l'Ordenança per totes les àrees considerades pel seu interès natural.

Convivència de l'activitat agrícola amb la regulació de les àrees especials

Els assistents van tenir molt en compte que la ciutat ha de considerar l'àmbit rural com un entorn natural però que té una activitat agroramadera que no s'ha de perdre, ja que justament forma part del paisatge i és qui el modula, per tant cal considerar-lo com un valor a conservar.

- **Regular els espais de contacte entre ciutat i Horta**

Aquest aspecte preocupava als assistents i ja va ser també tractat durant el segon taller de debat de l'Ordenança del paisatge. Tanmateix, els participants proposaven prestar una especial atenció a aquests àmbits i garantir que segueixin actius o bé puguin estar ben mantinguts i cuidats.

- **Tenir en compte el Pla d'usos de l'Horta i l'Ordenança de l'Horta**

Els assistents van comentar que en aquest moment també s'està treballant per l'elaboració del Pla d'Usos de l'Horta i una Ordenança que en derivarà. En aquest sentit van observar que l'Ordenança del paisatge hauria d'anar-hi en sintonia i que en tot cas caldria que tingués també en compte els principis i regulacions establerts per aquest Pla d'usos i Ordenança de l'Horta. Es va parlar també de la possibilitat d'establir un tècnic municipal de l'Horta que vetllés pel compliment de les dues ordenances.

- **Organitzar i regular els recorreguts d'acord amb els propietaris**

Atès que els accessos per donar a conèixer els espais d'interès paisatgístic existents a l'àmbit rural i de l'Horta de Lleida, així com els recorreguts per la pròpia Horta, haurien d'aprofitar camins rurals, els participants van proposar ordenar aquests recorreguts d'acord amb els propietaris dels terrenys per on passen. Cal evitar envair les explotacions agràries, buscant la convivència de les activitats i l'harmonia de l'espai de valor paisatgístic i identitari també per l'activitat agroramadera. Els assistents també van proposar senyalitzar i informar convenientment els recorreguts (per exemple si són per a vehicle motoritzat, bicicleta o a peu), establint així una xarxa regulada i consensuada.

- **Regular espais concrets com els punts de recollida de residus o el contacte amb el riu Segre**

Alguns participants van aportar alguns aspectes de detall, amb incidència en espais d'interès i/o en l'àmbit rural, que caldria regular específicament:

- Respecte els punts de recollida de residus es va proposar canviar la seva concepció de llocs residuals a espais d'ordre, aplicant mesures perquè s'integrin bé amb el paisatge i estiguin ben mantinguts.
- Respecte als cultius més propers a la vora del riu Segre, es va proposar evitar que es cultivés fins al límit de les lleres, promovent el manteniment de la vegetació fluvial i de ribera pròpia de la zona, millorant així l'ecosistema fluvial.

Relació entre el catàleg del paisatge de les terres de Lleida i l'ordenança del paisatge

Aquesta qüestió va resultar difícil de debatre per als participants ja que no tots eren bons coneixedors del Catàleg del paisatge i dels objectius i directrius que determina per a les unitats del paisatge on es situa el terme municipal de Lleida. No obstant es van fer dues aportacions principals:

- **Establir les directrius proposades pel catàleg que tinguin incidència al terme municipal de Lleida com a principis generals de l'Ordenança**

Per escala i per definició les directrius del Catàleg poden servir com a principis generals de l'Ordenança, sent més difícil poder fer-ne una incorporació més al detall dins la pròpia regulació de l'Ordenança. Es considera que seria una manera de mostrar el fet que l'Ordenança estigués en consonància amb el Catàleg.

- **Valorar la posició proteccionista del Catàleg respecte la dinàmica del paisatge**

Es considera que potser el Catàleg estableix unes directrius més proteccionistes del que possiblement a una escala més de detall i concreta pugui ser viable per la pròpia dinàmica canviant de l'activitat agrícola. Es planteja així el dubte de si aplicar i incorporar les directrius com a regulacions de l'Ordenança no provocaria un conflicte amb el manteniment de l'activitat agrícola.

5. ASPECTES CLAU IDENTIFICATS EN ELS TALLERS

Aquest darrer capítol sintetitza i agrupa les idees i propostes sorgides durant els tallers que van generar un grau més elevat de consens i que poden significar una aportació rellevant per a la proposta de la nova Ordenança del paisatge de Lleida.

Els aspectes s'han agrupat en quatre grans blocs temàtics:

- Abast i contingut de l'ordenança
- Paisatge urbà
- Paisatge obert
- Àrees que requereixen una regulació i un tractament paisatgístic especial

Cada aspecte clau es resumeix en un breu titular i després es desenvolupa més a fons.

5.1. ABAST I CONTINGUT DE L'ORDENANÇA

Aquest primer bloc recull aportacions transversals i generals que haurien d'impregnar tota l'Ordenança del paisatge.

- 1. L'Ordenança del paisatge és una eina que genera interès i es visualitza com a necessària.** Durant tots els debats es va constatar que era pertinent plantejar la regulació del paisatge a través d'una ordenança. Els tallers d'idees van generar interès entre molts dels agents que intervenen en la gestió i transformació del paisatge.
- 2. El paisatge, un aspecte difícil d'ordenar que requereix un manual d'estil.** El paisatge, per definició, és quelcom subjectiu ja que depèn dels ulls que se'l miren. Per aquest motiu, regular-lo resulta complex i més quan hi conflueixen interessos diversos i fins tot contraposats.

Tal com van suggerir alguns participants, una via per afrontar aquesta complexitat seria elaborant, prèviament, una mena de manual d'estil sobre el qual pivotaria la nova Ordenança: Aquest "manual" hauria de definir el model a assolir, les unitats homogènies de paisatge (fins al nivell de barris), i els valors i trets distintius dels diversos paisatges de Lleida; en funció de tot això, aquest manual establiria els criteris estètics a complir en cadascuna de les unitats o àmbits coherents de paisatge.

- 3. Preservació i millora, els dos grans objectius de la nova Ordenança.** La nova norma hauria de servir, en primer lloc, per preservar els valors propis del paisatge de Lleida, amb especial incís en la protecció de les visuals, tant per garantir la visibilitat dels elements patrimonials, com l'amplitud de vistes des de determinats punts. En segon lloc, l'Ordenança ha de posar ordre a elements paisatgístics que mostren desordre i ha de millorar l'aspecte dels espais abandonats o en desús.

4. **Una ordenança amb un enfocament en positiu.** Com qualsevol norma, és clau garantir-ne el compliment, i aquí solen haver-hi dues grans estratègies: amb mesures incentivadores i amb mesures sancionadores. Els participants, si bé no varen descartar les sancions, van creure que la temàtica (el paisatge) exigeix més mesures en positiu: incentius, ajuts, suport i assessorament per a l'aplicació, negociació i acords, flexibilitat, etc. També és cert que algun tipus de mesures molt concretes, com ara el soterrament del cablejat, requeria mesures fermes per aconseguir que les empreses de subministrament assumissin les seves responsabilitats. Amb tot, els participants observaven que caldria trobar un punt d'equilibri entre el component sancionador i l'incentivador. Aquest equilibri podria ser diferent segons els tipus d'activitats i agents que intervenen en el paisatge.
5. **Flexibilitat versus concreció, un debat no resolt.** Al llarg dels tres tallers va emergir, amb més o menys força, aquesta dicotomia. Per a uns participants, un enfocament en positiu de la nova Ordenança, i la pròpia complexitat del paisatge requeria mesures flexibles, que permetessin una certa adaptació i ventall de possibilitats a qui li toqués aplicar-les. Per a uns altres, la seguretat jurídica que requereix tota disposició reglamentària exigia la màxima concreció possible.
6. **Tots els paisatges han de ser objecte d'atenció, però alguns amb un tractament especial.** Si bé tradicionalment moltes ordenances municipals s'han centrat en el paisatge urbà, els participants van apostar per abordar també el paisatge obert (rural i natural), el paisatge dels polígons industrials, els paisatges de transició entre la ciutat i l'Horta, i els paisatges abandonats com ara els solars i locals buits. Així mateix, determinades àrees geogràfiques, ja sigui pel seu valor, la seva fragilitat, la seva visibilitat o l'impacte que pateixen, requereixen d'un tractament paisatgístic especial per part de l'Ordenança (vegeu 5.4).
7. **Establir uns límits clars de l'àmbit d'aplicació.** El paisatge és un tema molt ampli i per això els límits d'una ordenança de paisatge poden ser molt difusos. A més a més, diversos continguts normatius, tot i estar vinculats al paisatge, són objecte d'altres ordenances (civisme, activitats, etc.) o d'instruments normatius de rang superior com el POUM o fins i tot lleis d'àmbit català (cas de la protecció d'espais naturals com Mas de Melons). En aquest sentit, s'apunta la necessitat de claredat, d'establir molt bé quins àmbits i quin tipus d'actuacions regularà la nova Ordenança de paisatge, i quins no.
8. **Fer un ús adaptat de la transitorietat.** Molts aspectes de l'Ordenança actuaran sobre una realitat preexistent i per tant molts agents, quan entri en vigor, s'hi hauran d'adaptar i, possiblement, assumir despeses. Així, es va reclamar preveure períodes de transitorietat per a diverses mesures, que podrien ser més curts o més llargs segons l'impacte paisatgístic (períodes més curts per a impactes més greus) i la capacitat de l'agent per adaptar-s'hi (diferent una empresa que una comunitat de veïns).

9. Una ordenança participada que cerqui el màxim consens i la implicació ciutadana.

Sent el paisatge un àmbit delicat, es va proposar que la redacció de l'Ordenança busqués el consens amb els agents implicats. Així per exemple, es va suggerir crear comissions de treball bilaterals amb gremis concrets, com ara el dels comerciants per a la regulació de les terrasses. També es va fer molt d'incís en la importància de la difusió, sensibilització i capacitat dels diversos col·lectius per tal que s'impliquin en la cura del paisatge.

10. Comptar amb comissions d'experts? Atesa la complexitat d'aplicació d'algunes de les mesures derivades de l'Ordenança, alguns participants van proposar la creació d'una o més comissions d'experts per analitzar *ad hoc* certes intervencions sobre el paisatge. Altres participants alertaven del risc que, amb aquestes comissions, l'Ordenança perdés sentit, ja que si les actuacions se sotmetien a criteris mutables o que poden tenir múltiples interpretacions, la norma deixaria de proveir seguretat jurídica a la ciutadania i els agents econòmics i socials.

5.2. PAISATGE URBÀ

Aquest segon bloc recull aportacions centrades en el paisatge urbà, l'entorn en el que s'han centrat tradicionalment les ordenances de paisatge que s'han elaborat al nostre país.

11. Diverses problemàtiques paisatgístiques requereixen solucions o mesures d'obligatorietat. Dels debats del 2n taller en sorgeixen alguns elements urbans que, a parer dels participants, deteriorenen de manera preocupant el paisatge urbà. L'Ordenança, doncs, els hauria d'abordar amb detall. Els més rellevants són el cablejat elèctric i de telefonia, les terrasses, les mitgeres, la publicitat i els rètols en façana, les antenes de televisió en façanes i les de telefonia mòbil en cobertes, els elements publicitaris a les entrades de la ciutat, i els grafitis i els "tags".

12. Màxima prioritat als vianants. Aquesta va ser una de les aportacions amb més consens, sobretot per a la regulació de la instal·lació de terrasses. Si bé aquests elements generen una gran activitat econòmica, no s'ha de perdre de vista que els vianants tenen prioritat i per tant cal establir amplades i altres regulacions que permetin el trànsit a peu de manera còmode.

13. Els espais públics urbans com a element d'atenció. Més enllà de l'aspecte dels elements verticals del paisatge (edificis, façanes, cartells...), un aspecte que va generar molt d'interès entre els participants van ser els elements situats en l'espai públic: el mobiliari urbà, l'arbrat, els espais verds, les fonts... Els participants van apostar per la qualitat de l'espai públic, i que es garantís una coherència i criteris unitaris en la seva ordenació.

5.3. PAISATGE OBERT

Aquest tercer bloc recull aportacions centrades en el paisatge obert, és a dir, en l'Horta i els espais naturals del municipi de Lleida.

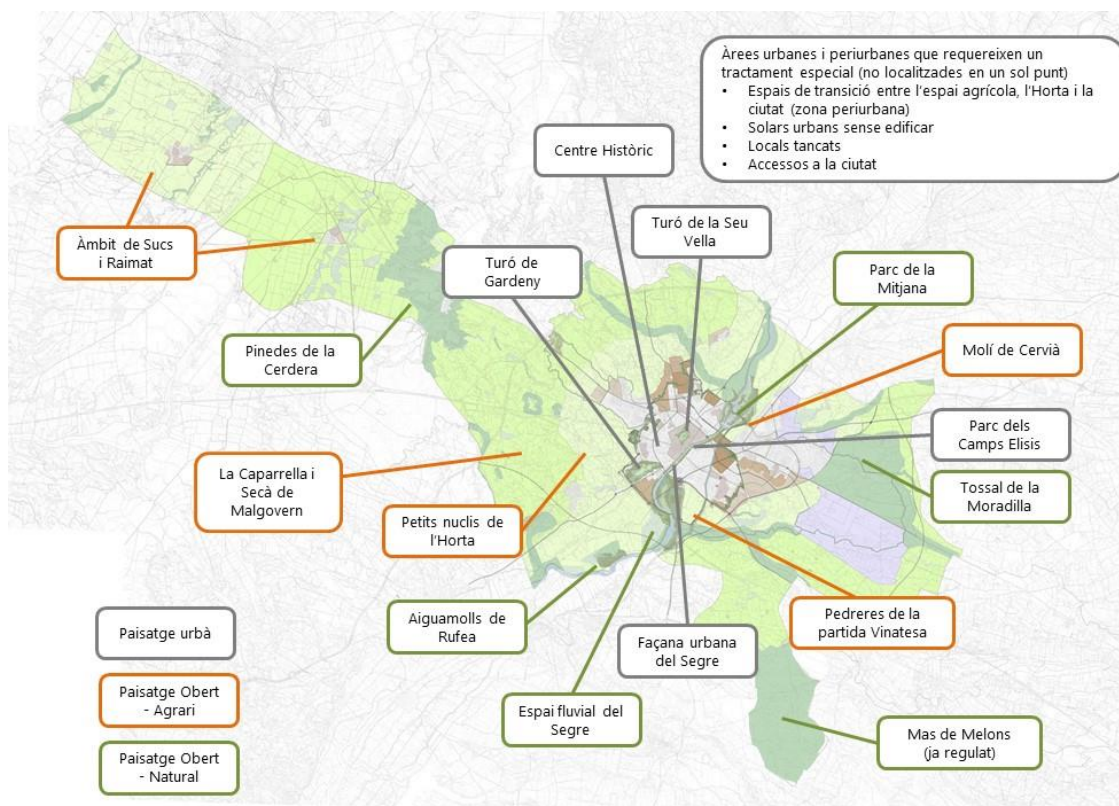
- 14. L'Ordenança ha d'aspirar a la coherència en el paisatge obert.** Davant la dificultat d'ordenar un paisatge tan complex i divers com el paisatge obert, on es produeixen múltiples activitats, l'Ordenança no ha de pretendre establir determinacions estrictes, sinó garantir que les diverses actuacions en el paisatge mantinguin una certa harmonia i coherència amb les característiques de l'entorn i el seu ús habitual.
- 15. Determinats elements de l'Horta han de tenir una regulació específica i detallada.** En aparent contradicció amb l'anterior punt, alguns participants van identificar alguns aspectes que sí que haurien de tenir una regulació específica en l'Ordenança: la senyalètica, el tractament dels camins, les edificacions i les tanques.
- 16. Cal fer un tractament específic de la transició entre el paisatge urbà i obert.** Els participants van dedicar força atenció respecte com s'havia d'ordenar aquest espai, ja que són espais molt rellevants en clau de paisatge: acostumen a ser la "façana" de la ciutat, i també un espai amb un ús intensiu per part de la ciutadania.
- 17. L'informe paisatgístic, una eina per adequar les solucions de correcció d'impacte visual a les característiques dels espais oberts.** El debat sobre les mesures correctores als impactes visuals que poden tenir lloc en el paisatge obert (ocasionats per infraestructures de comunicació, activitats extractives o industrials, noves construccions, etc.) va conduir els participants a desestimar que l'Ordenança estableixi solucions úniques per aplicar a tot arreu. Una manera per resoldre aquesta qüestió és que els projectes d'activitats amb impacte paisatgístic hagin d'anar acompanyats d'un informe de paisatge, que estableixi les mesures correctores més adequades a les característiques de l'entorn. En alguns casos, aquest informe ja és preceptiu segons la legislació sectorial.

5.4. ÀREES QUE REQUEREIXEN UNA REGULACIÓ I UN TRACTAMENT PAISATGÍSTIC ESPECIAL

Tot seguit es presenten aquelles àrees d'interès del paisatge de Lleida que, a parer dels participants, caldria que l'Ordenança dotés d'una regulació paisatgística especial, ja sigui pel seu valor, la seva fragilitat, la seva visibilitat o l'impacte que pateixen.

Ajuntament de Lleida

Paisatge urbà

- **Centre Històric:** Es considera un símbol identitari de la ciutat i que té unes característiques específiques que fan que sigui pertinent una regulació pròpia. La Carta de colors del Centre Històric regula algunes condicions estètiques del Centre. Caldrà valorar l'encaix d'aquesta Carta amb la nova Ordenança del paisatge.
- **Turó de la Seu Vella:** Es considera una fita en el paisatge de Lleida, visible des de molts punts del territori i que li dona caràcter propi a la ciutat. Els participants consideren que s'ha de recuperar el Pla Especial que es va dur a terme per l'àmbit, fent un tractament integral del paisatge del Turó i la seva connexió amb la ciutat.
- **Turó de Gardeny:** Conjuntament amb el turó de la Seu Vella, forma part de l'*skyline* de la ciutat, una panoràmica que convindria salvaguardar.
- **Parc dels Camps Elisis:** Es considera un parc de referència per a altres parcs urbans, pel seu caràcter verd, la seva arquitectura i per oferir al visitant una sensació de benestar.
- **Façana fluvial del Segre:** Es considera que el riu Segre té un gran potencial paisatgístic, tant en el seu pas pel nucli urbà com en la resta del seu curs. En l'entorn urbà, l'Ordenança hauria d'incidir en l'aspecte de les façanes dels edificis que miren al riu, a ambdós costats del curs fluvial, com a àmbits d'intervenció prioritària.
- **Àrees urbanes i periurbanes que requereixen un tractament especial (no localitzades en un sol punt):** En els diversos tallers també es van identificar tipologies d'espais sense una ubicació concreta, però sobre els quals l'Ordenança hi hauria de fer un especial incís. Són els **espais de transició entre l'espai agrícola, l'horta i la ciutat**

(alguns estan abandonats o presenten una degradació paisatgística evident), els **solars urbans sense edificar** i els **locals tancats** (l'Ordenança hauria d'incentivar el seu aprofitament per revertir la seva situació) i **els accessos a la ciutat**.

Paisatge obert – agrari

- **La Caparrella i secà de Malgovern:** Els participants van esmentar aquestes partides de l'Horta com a paisatges agraris on l'Ordenança podria intervenir per millorar les seves condicions visuals i estètiques.
- **Petits nuclis de l'Horta:** Altres participants van esmentar el conjunt de petits nuclis habitats de l'Horta, sense esmentar-ne cap de concret, com a elements específics a ordenar. Són petits conjunts històrics de cases que poden tenir un valor en si mateixos.
- **Àmbit de Sucs i Raimat:** Aquest àmbit del municipi de Lleida té unes característiques paisatgístiques diferenciades de la resta del municipi, que segons els participants l'Ordenança hauria de contemplar.
- **Molí de Cervià:** Aquest element del paisatge, reconegut i protegit com a bé cultural d'interès local, s'esmenta com una referència per parlar de la importància de protegir i regular els espais lligats a les sèquies.
- **Pedreres de la partida Vinatesa:** Es considera que en aquest àmbit caldria realitzar estudis previs per tal que l'Ordenança estableixi unes determinacions adaptades.

Paisatge obert - natural

- **Parc de la Mitjana:** Un entorn natural en plena ciutat, que hauria de tenir un tractament especial.
- **Mas de Melons:** Aquesta zona humida ja està protegida pel Pla d'Espais d'Interès Natural, també forma part de la xarxa Natura 2000 i està declarada Reserva Natural Parcial. L'Ordenança no hi hauria d'intervenir.
- **Espai fluvial del Segre:** Es considera que el riu Segre té un gran potencial paisatgístic, tant en el seu pas pel nucli urbà com en la resta del seu curs. En l'entorn natural, l'Ordenança hauria de vetllar pel seu bon estat, per exemple evitant que es cultivi fins al límit de les lleres del riu, i també regular els usos del camí fluvial.
- **Aiguamolls de Rufea, pinedes de Cerdera i tossal de la Moradilla:** Aquests tres elements del paisatge natural es van esmentar com a espais d'elevat interès ecològic, paisatgístic i d'ús social, que l'Ordenança hauria de contemplar de forma específica.

ANNEX 1. DOCUMENTS DE BASE DELS 3 TALLERS

Aquest annex recopila els anomenats “documents de base”, que eren unes reflexions prèvies per a cadascun dels tres tallers que elaborava la Regidoria de l'Hàbitat Urbà i Rural i la Sostenibilitat de la Paeria. Aquests documents estaven disponibles durant el període d'inscripció de cadascun dels tallers i servien als participants per familiaritzar-se amb cadascun dels temes i subtemes, a més de convertir-se en un punt de partida per a la reflexió i el debat.

Taller núm. 1: ABAST I CONTINGUT DE L'ORDENANÇA DEL PAISATGE Dimarts, 8 de març de 2016

El moment inicial en el que es troba el procés d'elaboració de la nova Ordenança del paisatge de Lleida requereix d'una reflexió profunda sobre el seu contingut. Per aquest motiu, la Paeria organitza 3 tallers de participació que tenen per objectiu donar veu a agents professionals, econòmics i socials per tal de recollir les seves idees sobre com concretar-les en el document definitiu.

Cadascun dels 3 tallers estarà dedicat a una temàtica específica, de manera que el primer, el que ens ocupa, tindrà com a objectiu definir **l'abast i contingut de l'Ordenança del Paisatge**, el segon estarà dedicat als elements del paisatge que configuren la ciutat, i el tercer, i últim, se centrarà en els elements que configuren el paisatge dels espais oberts.

Debatrem sobre els objectius, l'àmbit d'actuació, els elements i les determinacions que ha d'abastar una ordenança del paisatge en el sentit més ampli, per assolir una regulació idònia i integrada d'aquests elements en el paisatge i l'entorn proper.

Introducció a la temàtica

Reconèixer la preservació del paisatge com un bé col·lectiu d'interès social, cultural i ambiental, com un element del medi ambient que forma part de la vida quotidiana de les persones, ha de ser, sens dubte, un dels reptes a assolir per l'Ordenança. Es fa necessària una especial protecció del paisatge per tal de garantir a tots els habitants de la ciutat, el dret a gaudir d'un paisatge harmònic i una adequada qualitat de vida.

Lleida és signant de la Carta de les Ciutats Educadores, la qual cosa comporta el compromís que tota la societat civil pugui intervenir en la conservació i desenvolupament de la ciutat, d'una manera equilibrada i amb convivència. D'altra banda, un dels principis de la Llei 8/2005 de protecció, gestió i ordenació del paisatge és el d'impulsar la participació dels agents socials professionals i econòmics en les polítiques de paisatge.

La millora del paisatge ha de constituir un esforç constant en la valorització de la ciutat tradicional i en el progressiu desenvolupament del municipi; i un repte a la imaginació creativa per a l'adaptació, la participació i la disponibilitat dels recursos públics i privats.

El paisatge està conformat per elements que són diversos i complexos, i que intervenen a diferents escales i a diferents nivells de percepció: urbanístics, arquitectònics, públics, privats, mobles, immobles, naturals, culturals, socials, tangibles, intangibles... que acaben configurant una determinada imatge de la ciutat i del nostre territori, tant de l'àmbit urbà com del rural.

Dissenyar aquest territori des de la seva naturalesa variada, dotant-la d'una qualitat urbana, ha de fer-se des dels espais col·lectius. La ciutat queda així definida pel projecte dels seus espais públics, els carrers, les places, etc.

L'Ordenança, en aquest context, se situa com un recurs limitat d'intervenció en el paisatge urbà i rural, complementant l'ordenament urbanístic i les ordenances pròpies de l'edificació per tal de regular aquells elements concrets que intervenen d'una manera molt directa en la percepció del paisatge i que en resulten especialment característics en el nostre territori i les nostres ciutats.

Per tant, més enllà de l'Ordenança, serà necessària la implicació de tots els ciutadans, de les entitats, dels organismes, de les empreses, i en general de tots aquells que intervenen amb les seves actuacions en la configuració i millora del paisatge.

Subtema de debat 1: Objectius, àmbit i normativa urbanística vigent.

En un primer moment, es fa necessari reflexionar sobre els objectius estratègics que ha d'assolir una ordenança de paisatge en el seu sentit més ampli. Així, l'Ajuntament de Lleida ha elaborat un document d'esborrany d'ordenança, l'objectiu principal del qual és regular la protecció del paisatge i fomentar el seus valors ambientals i culturals, establint la prevalença del dret col·lectiu dels ciutadans a percebre un entorn urbà agradable, endreçat i harmònic i en relació al dret individual a utilitzar aquest entorn en el seu propi interès.

S'estableixen uns principis generals, sobre els quals caldrà reflexionar i plantejar la supressió o incorporació d'altres que resultin necessaris:

- a. Assentar el concepte de paisatge com un bé públic, d'ús col·lectiu.
- b. Impulsar la participació de la societat civil i del sector privat en la responsabilitat de la recuperació, el manteniment i la millora del paisatge.
- c. Potenciar la cultura del manteniment del paisatge i generar una inèrcia orientada cap a la recuperació i la conservació del patrimoni.
- d. Establir les condicions generals que han de complir els diferents elements que conformen el paisatge.
- e. Establir la regulació específica dels elements fonamentals determinants tant del paisatge urbà com rural.

En un segon terme, es fa necessari plantejar quin ha de ser l'àmbit d'actuació d'aquesta ordenança. La regulació ha de permetre establir condicions només pel sòl urbà o també cal plantejar regulacions en el sòl rural?

Finalment cal fer una anàlisi de la normativa urbanística vigent al municipi. En el pla general vigent, i en concret en l'apartat 4 del bloc vuitè de les normes urbanístiques, es regula la Protecció del paisatge urbà, en concret entre els articles 258 i el 265.

A més, l'Annex IX del Pla general, Carta de colors del Centre Històric, regula les condicions estètiques del Centre de la ciutat, definint acabats, materials, colors... Cal valorar si és necessari mantenir, adequar, modificar o suprimir totes o algunes de les determinacions que s'hi estableixen entenent que resulten duplicades o incoherents amb la nova.

En l'Annex X del Pla general, es determinen les Proteccions de visuals del paisatge urbà de Lleida, d'acord a l'article 261 de la normativa urbanística. Aquesta determinació establerta pel planejament, cal incorporar-la a nivell d'ordenança, cal redefinir o ampliar-ne el seu àmbit físic, quin ha de ser el seu abast?.

Existeixen altres determinacions de caràcter més puntual en les normes urbanístiques vigents que també serà necessari abordar durant el taller que ens ocupa i determinar si són consideracions a establir a través de l'Ordenança del Paisatge.

Subtema de debat 2: Àmbit urbà.

El paisatge urbà es configura des de l'ordenació urbanística de la ciutat, la seva regulació normativa, la urbanització dels carrers i dels espais lliures, l'edificació dels terrenys, les construccions públiques i privades, l'arquitectura dels edificis, el tractament formal dels elements de les construccions i de les instal·lacions,... Tot i que en un taller posterior es tractarà abastament l'àmbit urbà i la seva regulació específica, cal que d'inici ens plantegem la necessitat de decidir els aspectes a regular.

Així, i deixant de banda el document d'esborrany d'ordenança que s'ha elaborat des de l'àmbit d'urbanisme de l'Ajuntament, que ja serà objecte d'un debat posterior, cal establir quins han de ser els aspectes generals en els que l'ordenança ha d'incidir.

En aquest sentit, cal reflexionar sobre quins han de ser els elements a regular del nostre espai urbà que incideixen de manera directa en la percepció del paisatge i que configuren l'entorn urbà de la nostra ciutat.

Cal plantejar d'inici una sèrie de reflexions i conceptes generals que ens estableixin els aspectes a debatre en el pròxim taller:

- a. Quins elements conformen el paisatge urbà?
- b. Quins són els aspectes que caldria regular respecte les edificacions?
- c. I els espais lliures d'edificació, siguin edificables o no?
- d. Resulta necessària la regulació de les activitats a l'espai públic? En quin sentit caldria determinar-ne una regulació?

En el document d'esborrany d'ordenança que ha elaborat l'Ajuntament de Lleida, es proposa la delimitació d'una "Àrea de protecció paisatgística", que abasta la part del Centre Històric i les dues façanes del riu, amb una regulació més específica i restrictiva. Es fa necessària una

Ajuntament de Lleida

reflexió més acurada respecte de la necessitat o no de la delimitació d'aquesta àrea, a més a més de plantejar si l'àmbit proposat és el més adequat.

Amb les idees i reflexions que puguin aparèixer en aquesta part del Primer Taller, es desenvoluparà el Segon Taller. Aquest serà específic del paisatge més transformat, més urbà, i tindrà com a objectiu concretar els elements del paisatge que requereixen d'una regulació i com els podem regular a través d'una ordenança.

Subtema de debat 3: Àmbit rural.

Tenint en compte l'extensió i la qualitat de l'espai rural en un municipi com Lleida, amb un terme municipal tan extens, amb una Horta amb caràcter propi, que cal conèixer, conservar i respectar. Resulta necessària una reflexió més àmplia respecte l'abast que ha de tenir l'Ordenança en relació al paisatge rural.

Més enllà dels valors que pot tenir el paisatge natural, entenent aquest com aquell que no ha estat antropitzat, han aparegut altres valors paisatgístics fruit d'aquesta activitat humana, i quan parlem d'activitat humana, ho podem fer de forma àmplia. Trobem que el paisatge rural l'acaben configurant l'ús agrícola del sòl, l'aparició de l'activitat ramadera, la necessitat de comunicar-nos mitjançant camins, carreteres,... o les mateixes residències que al llarg de la història s'han anat instal·lant al costat del camps de cultiu o altres usos que s'han generat en aquest entorn obert.

És per tant que el paisatge rural el podem entendre referit als valors del paisatge natural, al paisatge modificat per l'activitat humana o més focalitzat a una vessant estètica, on guanyaran importància les formes, els materials, les textures i els colors del territori.

Son aquests i d'altres aspectes els que volem debatre en aquests tallers, i és per això que partiríem de reflexions i conceptes més generals:

- a. Com definiríem el paisatge rural?
- b. Quin abast ha de tenir?
- c. Quins elements el conformen o li donen valor?
- d. Resulta necessària la seva regulació? i cas que fos que sí, com l'hem de regular?

Moltes preguntes i molt obertes com a punt de partida. D'aquí la necessitat d'una primera reflexió dins del primer taller, on seria interessant, més que donar respostes, plantejar les preguntes correctes, per arribar a definir quines necessitats de regulació té el paisatge rural.

I, amb les idees i reflexions que puguin aparèixer en aquest Primer taller, es desenvoluparà el Tercer taller. Aquest serà específic del paisatge obert i tindrà com a objectiu concretar quins elements del paisatge rural requereixen d'una regulació i com ho podem ordenar a través d'una ordenança.

Taller núm. 2: EL PAISATGE DE LA CIUTAT

Dimarts, 15 de març de 2016

El moment inicial en el que es troba el procés d'elaboració de la nova Ordenança del paisatge de Lleida requereix d'una reflexió profunda sobre el seu contingut. Per aquest motiu, la Paeria ha organitzat 3 tallers de participació que tenen per objectiu donar veu a agents professionals, econòmics i socials per tal de recollir les seves idees sobre com concretar-les en el document definitiu.

Cadascun dels 3 tallers estarà dedicat a una temàtica específica, de manera que el segon, el que ens ocupa, tindrà com a objectiu definir als **elements del paisatge que configuren la ciutat**, i el tercer, i últim, se centrarà en els elements que configuren el paisatge dels espais oberts.

Debatrem sobre els elements i les determinacions que ha d'abastar una ordenança del paisatge en el sentit més ampli, per assolir una regulació idònia i integrada d'aquests elements de caràcter urbà en el paisatge i l'entorn proper de la ciutat.

Introducció a la temàtica

En el primer taller, realitzat el passat dimarts, es va debatre sobre els aspectes generals que ha de contenir una ordenança del paisatge de Lleida, els seus objectius, criteris i abast, però també es van realitzar una sèrie d'aportacions sobre els elements que cal regular en relació a la configuració de la ciutat i dels espais oberts.

El taller que avui ens ocupa, tractarà sobre aquests elements de la ciutat i com la nova ordenança ha d'establir la seva regulació específica, per determinar de manera més directa com incideixen en la percepció del paisatge que configura l'entorn urbà de la nostra ciutat.

El debat es va estructurar en tres grups de treball, on cadascun va treballar de manera separada els tres subtemes plantejats en el programa del primer taller. Així, i prenent com a base el document d'elements per a debat, que s'havia realitzat prèviament al taller inicial, s'ha elaborat un nou llistat d'elements a regular per l'ordenança d'acord a les aportacions realitzades pels assistents. Aquest llistat s'ha organitzat en tres subtemes de treball d'acord a les aportacions realitzades.

Subtema de debat 1: Tractament paisatgístic d'espais lliures

En un primer moment, es fa necessari reflexionar sobre els elements comuns dels espais lliures, tant públics com privats i plantejar de tots els elements que el configuren, com el mobiliari urbà, la senyalització, l'arbrat, els paviments, els jocs infantils... quins cal regular i quines han de ser les determinacions adients respecte de la imatge que volem per la nostra ciutat.

Cal dir, que aquest va estar l'aspecte en els que els assistents al primer taller van coincidir més respecte de la seva importància i incidència en el paisatge que ens envolta.

En un segon terme, també serà necessari establir unes determinacions adequades per l'espai lliure públic en relació a les instal·lacions aèries, seccions de carrers, l'ús del sistema viari, les rotondes... per tal que es garanteixi una integració d'aquests espais en el paisatge de la ciutat.

Respecte dels elements privats que s'autoritzen en els espais públics, es va coincidir en la importància de la incidència que comporta vers la configuració del paisatge urbà, tant sigui en els elements mòbils (cadires i taules...) com en els fixes (casetes de venda, para-sols, vetlladors...).

I finalment, es fa necessari regular els espais lliures privats en relació a les tanques dels solars buits, tendals, tancaments d'obra... que també incideixen en el paisatge urbà, tot i d'una manera més provisional però amb la mateixa importància.

Subtema de debat 2: Elements paisatgístics associats a l'arquitectura, l'edificació i els rètols identificatius

Més enllà dels espais oberts i lliures d'edificació, també es fa necessari reflexionar profundament sobre els espais edificats, tant en les determinacions purament arquitectòniques com en els elements que complementen a l'edificació de manera que en el seu conjunt es garanteixi la integració en l'entorn de la nostra ciutat.

Així, en un primer moment, cal establir quins són els elements que cal regular de les edificacions, pròpiament dites, sobretot aspectes estètics de composició de façanes, obertures i vols, volums i cobertes, de mitgeres al descobert, o tapiats de finestres i portes d'edificis en desús.

En segon terme, cal plantejar quina ha de ser la regulació dels elements que complementen o se sobreposen a l'edifici, com les instal·lacions, antenes, aparells d'aire condicionat, persianes, tendals... que configuraran en molts casos la imatge final de l'element arquitectònic.

Cal dir, que aquest va estar l'aspecte en els que els assistents al primer taller, van coincidir més respecte de la seva importància i incidència en el paisatge.

I finalment, cal fer menció als rètols identificatius d'establiments i les cartelleres publicitàries, i la importància que aquests tenen en el paisatge.

Subtema de debat 3: Àrees urbanes i periurbanes que requereixen una regulació i un tractament paisatgístic especial

Cal plantejar un tercer àmbit d'actuació corresponent a àrees urbanes i periurbanes de la ciutat, com elements importants que requereixen d'un tractament paisatgístic especial i més acurat.

D'acord a l'aportació realitzada per un dels grups de treball del primer taller, es planteja la necessitat de realitzar uns estudis previs sobre diferents aspectes de caràcter general com els accessos a la ciutat, l'*skyline* de Lleida, les visuals del Turó de la Seu Vella, la façana urbana del riu Segre i el Centre Històric.

La realització d'aquests estudis comportaria la regulació específica d'aquests àmbits per garantir la preservació del valors paisatgístics i la correcta incidència de les noves actuacions en el paisatge de la nostra ciutat.

Més enllà d'aquests àmbits d'actuació, i en una altra escala de treball, també caldrà plantejar una nova regulació per determinats espais infrautilitzats, tant en zones urbanes com periurbanes, a una escala més petita, com els locals buits en planta baixa, els solars urbans sense edificar, terrenys no utilitzats ubicats en la perifèria de la ciutat construïda i que constitueixen la interfície de contacte i relació de l'entorn agrícola de l'Horta amb la ciutat.

Taller núm. 3: EL PAISATGE OBERT

Dimarts, 29 de març de 2016

El moment inicial en el que es troba el procés d'elaboració de la nova Ordenança del paisatge de Lleida requereix d'una reflexió profunda sobre el seu contingut. Per aquest motiu, la Paeria ha organitzat 3 tallers de participació que tenen per objectiu donar veu a agents professionals, econòmics i socials per tal de recollir les seves idees sobre com concretar-les en el document definitiu.

Cadascun dels 3 tallers estarà dedicat a una temàtica específica, de manera que el que ens ocupa, tindrà com a objectiu definir **la regulació dels elements del paisatge obert del nostre territori**.

Debatrem sobre els elements i les determinacions que ha d'abastar una ordenança del paisatge en el sentit més ampli, per assolir una regulació idònia i integrada d'aquests elements de caràcter rural que integren el paisatge.

Introducció a la temàtica

En el primer taller, realitzat el passat 8 de març, es va debatre sobre els aspectes generals que ha de contenir una ordenança del paisatge de Lleida, els seus objectius, criteris i abast, però també es van realitzar una sèrie d'aportacions sobre els elements que cal regular en relació a la configuració de la ciutat i dels espais oberts.

El taller que avui ens ocupa, tractarà sobre aquests elements que integren i configuren des del punt de vista paisatgístic els espais oberts i com la nova ordenança ha d'establir la seva regulació específica, per determinar de manera més directa com incideixen en la percepció del paisatge que configura el nostre territori.

Fruit dels debats del primer Taller, s'ha elaborat un nou llistat dels possibles elements a regular per l'ordenança, d'acord a les aportacions realitzades pels assistents. En desenvolupament, doncs, dels continguts del primer Taller i d'acord a les aportacions realitzades, us proposem organitzar el debat sobre els elements dels espais oberts, que ha de regular l'Ordenança, en tres subtemes de treball.

Subtema de debat 1: Elements, construccions i instal·lacions propis de l'activitat agrícola

En un primer moment, es fa necessari reflexionar sobre els elements construïts de les activitats que són pròpies de l'activitat agrícola i ramadera, i com regular els aspectes formals de tots els elements que el configuren, com els magatzems, els habitatges, els coberts, les edificacions ramaderes, els hivernacles... quins cal regular i quines han de ser les determinacions adients respecte de la imatge que volem per al nostre territori.

En un segon terme, també serà necessari establir unes determinacions adequades per aquelles actuacions pròpies o associades a l'activitat rural, com les basses de reg, proteccions de les plantacions, els elements associats als sistemes de reg, anivellaments de terrenys, marges de conreus, tanques, delimitacions i afitament de finques... per tal que es garanteixi una integració d'aquests elements en el paisatge del nostre entorn rural.

I finalment, d'acord a les aportacions realitzades en el primer taller, es fa necessari regular els camins, respecte de la seva pavimentació, dimensió, secció, marges... que incideixen de manera molt important en la imatge del nostre entorn rural.

Subtema de debat 2: Elements i activitats no vinculats directament a l'activitat agrícola

Més enllà de les activitats del sector agrícola, en el nostre territori també es produeixen activitats que són pròpies del sòl no urbanitzable i que tenen un impacte paisatgístic rellevant, com són les activitats d'extracció d'àrids i les explotacions de pedreres, per tant es fa necessària una reflexió profunda sobre l'impacte que tenen aquestes activitats i com l'ordenança hi pot incidir.

En el primer taller es va fer palesa una gran preocupació pels espais erms i, en general, per totes aquelles finques agràries abandonades, o amb usos impropis i que produeixen un gran impacte negatiu sobre el paisatge, com podrien ser els dipòsits de materials (ferros vells, bidons, etc.), contenidors i dipòsits de residus. En aquest taller es pot aprofundir en la possibilitat que ens ofereix l'Ordenança per reduir el seu impacte negatiu en el paisatge.

Una consideració i reflexió especial necessiten les instal·lacions d'infraestructures de comunicacions i de serveis, en general, per tal de fer compatible la seva existència amb el manteniment i la no fragmentació del paisatge i del territori.

En una línia similar cal debatre al voltant de les altres construccions singulars, ja siguin els circuits de motos i cotxes, les edificacions de gran dimensió, els equipaments a l'aire lliure, etc...

I finalment, cal fer menció als senyals i rètols indicatius de camins, vials públics, torres, equipaments, patrimoni, etc..., i la importància que aquests tenen en el paisatge.

Subtema de debat 3: Àrees rurals i naturals que requereixen una regulació paisatgística especial

Cal plantejar un tercer àmbit d'actuació corresponent a àrees rurals que, ja sigui per la seva visibilitat, la seva fragilitat o el seu interès, requereixen d'una regulació i un tractament paisatgístic especial o més acurat.

D'acord a les aportacions realitzades pels tres grups de treball del primer Taller, s'aposta per la realització d'estudis previs, que incorpori el treball de camp, sobre diferents àrees específiques com el Parc de la Mitjana, els espais de transició entre l'espai agrícola, l'horta i la ciutat; el Tossal de la Moradilla, l'espai fluvial del Segre i les pedreres de la partida Vinatesa.

La realització d'aquests estudis comportaria la regulació específica d'aquests àmbits per garantir la preservació dels valors paisatgístics i la correcta incidència de les noves actuacions en el paisatge obert.

Més enllà d'aquests àmbits d'actuació, us proposem debatre si cal plantejar tractaments diferencials dels elements que formen part de les unitats de paisatge identificades en el Catàleg de paisatge de les Terres de Lleida (2008) i si l'Ordenança hauria d'establir unes condicions específiques en la regulació de les unitats del paisatge, per tal de desenvolupar i concretar més els objectius, els criteris i les directrius establerts en el Catàleg.

Ajuntament de Lleida

ANNEX 2. LLISTA DE PERSONES I ENTITATS PARTICIPANTS

Nom	Entitat/Institució	T1	T2	T3
Adrian Jose Drago Lleti	Plataforma Protegim l'Horta de Lleida	X		X
Anna Ferrer Segura	A títol individual	X		X
Antoni Garí Montané	A títol individual			X
Carles Cabus Santandreu	ILERSIS Fundació Privada	X		
Carles Saez	A títol individual	X	X	X
Carlos Glez Iglesias	l'Agrupació de Electors Comú de Lleida	X	X	
David Melé Garcés	AV Copa d'Or i Sot de Fontanet			X
Dídac París	Comercial Pintures		X	
Dolors Andreu Castellví	Arquitecta		X	
Emilia Corona	Joventut Paeria de Lleida		X	
Esther Fanlo	Paeria de Lleida	X		X
Eugènia Rodríguez Segarra	A títol individual	X	X	
Fco. Javier Teixidó Chimeno	Associació Veïns Barri Universitat	X		X
Fèlix Larrosa Piqué	Paeria de Lleida	X	X	X
Ferran Florensa Mayoral	Arquitecte Florensa	X	X	X
Francesc Caballero	FAV	X		X
Galo Vélez Lozano	Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Lleida (CETILL)			X
Guillem Boneu Santamaria	EMD Sucs		X	
Helena Guiu Cervera	A títol individual	X	X	
Imma Castelló	A títol individual	X	X	
Jaume Pastó	Confederació Empresarial de la Província de Lleida (COELL)	X		
Joan Muntané i Raich	Fundació Lleida 21		X	X
Joan Queralt	A títol individual			X
Joan Antoni Boldú	Unió de Pagesos - Canal de Pinyana	X	X	X
Joan-Ramon González	Amics de la Seu Vella de Lleida	X		
Jordi Piñol Cami	Materials Pinyol			X
José Luís Osorio	Grup Ciutadans	X	X	
Josep Mayos	Designersinhome	X		
Margarida Roure Gatus	Paeria de Lleida	X	X	

Ajuntament de Lleida

Maria Capell Pera	A títol individual	X		
Marina Pifarré Rovira	ASSOCIACIÓ CAMI MARIOLA	X	X	X
Marta Buira	Arquitectura		X	
Mireia Mercadé	Paeria de Lleida	X	X	X
Montse Pares i Pares	Funcionaria de l'Ajuntament de Lleida			
Montserrat Gil de Bernabé	Paeria de Lleida	X	X	X
Montserrat Iniesta	A títol individual		X	
Montserrat Plensa	Paeria de Lleida			X
Núria Fontova Badia	Punt Eco	X		
Òscar Castro Garcia	Associació UNESCO Lleida		X	
Pilar Pallàs	Construcciones Pallas	X	X	
Ramon Llobera Serentill	COAC		X	
Ramon Sumalla Gamiz	Ajuntament de Lleida		X	
Ramón Ruiz Fernández	A títol individual	X	X	
Ramon Solsona	Federació d'Hosteleria		X	X
Rosa Angela Galindo Zarco	Designersinhome	X		X
Rosario Viguera	Tecnologia i Regs	X	X	
Salvador Solsona Jové	AAVV Butsénit			X
Sara Gómez	Ajuntament de Lleida		X	
Sergi Gimeno	A títol individual		X	
Sonia Urbina Sampedro	Col·legi d'Arquitectes de Catalunya	X		
Ton Montardit	ASPID	X	X	
Víctor Pérez-Pallarès Luque	Col·legi d'Arquitectes de Catalunya	X	X	